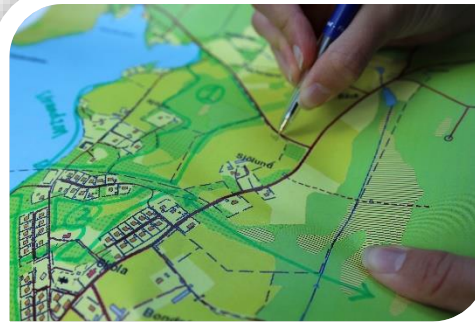

Grönstrukturplan 2020

Sociotopinventering

**VAGGERYDS
KOMMUN**

Grönstrukturplan Vaggeryds kommun

Underlagsrapport 2- Sociotopinventering

Den här rapporten bidrar till följande Agenda 2030-mål:

Uppdraget lämnades av kommunstyrelsen: 2017-11-08

Remissperiod: 2019-09-01 till 2019-11-01

Godkänt av kommunstyrelsen: 2020-03-04

Antagen av kommunfullmäktige: xxxx-xx-xx

Omslagsfoto och bilder i rapporten: Pixabay, Hanna Grönlund, Mattias Bokinge

Alla diagram i denna sammanställning kan användas fritt inom kommunens verksamheter med hänvisning till källan.

Framtagande av planen har delvis finansierats med medel från Lokala naturvårdssatsningen LONA

Sammanfattning

- ❖ De kulturella ekosystemtjänsterna är viktiga för vår hälsa och vårt välbefinnande.
- ❖ De kulturella ekosystemtjänsterna är lättast att märka av, då vi tar del av dem varje gång vi exempelvis tar en promenad i skogen, ligger och solar på gräsmattan, hör fåglarna sjunga eller plockar blommor.
- ❖ För Vaggeryds kommun och för de kulturella ekosystemtjänsterna finns ett mål och ett antal strategier för att uppnå detta mål. Mål och strategier ligger tillsammans med sociotopinventering till grund för ett antal åtgärder som redovisas sist för varje ort.
- ❖ I Vaggeryds kommun har sociotopinventeringen för Vaggeryds och Skillingaryds tätorter uppdaterats och fördjupats samt att sociotopinventeringar gjorts för ytterligare 4 orter i kommunen utöver Skillingaryd och Vaggeryd: Klevshult, Hok, Bondstorp och Byarum.
- ❖ Inventeringen fokuserar på tätortsnära grönstruktur och avser alla vegetationsbeksäddade ytor inom tätortsgränserna plus 300 meter i buffertzonen.
- ❖ Inventeringen redovisar förekomsten av områdestyp, upplevelsekvantiteter (Grönya kvalitet), närhet och tillgänglighet.

- ❖ Innan inventeringen påbörjades markerades vilka ytor som berörs av inventeringen. Ute i fält markerades aktuell yta i en inventeringsmall. Inventeringsmallen tar upp två kartattribut: gröna ytor och funktioner som anges som punkter i kartlagret.
- ❖ Resultatet redovisas för respektive sex orter. Resultatet presenteras i form av en karta som visar områdestyperna med ingående beskrivningar i text över de gröna områdena för varje tätort.
- ❖ Analysen baseras på inventering av de gröna strukturerna. Detta i sin tur ger en bild över grönstrukturens sammanhang. Vad har orterna i Vaggeryds kommun gott om och vad finns det brist på. Styrka och svagheter i förhållande till berörda ekosystemtjänster inom området dvs i detta fall sociotopvärden och grönstrukturens koppling till människan.
- ❖ Inventering, mål och strategier ger upphov till de förslag på åtgärder som föreslås för varje ort genom exempel för att skapa, spara och stärka. Förslagen för att skapa, spara och stärka är oberoende av vem som är markägare och vad platsen används för idag och är föreslagna ur ett socialt- och hälsofrämjande perspektiv.

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund	3
Kulturella ekosystemtjänster- i mötet mellan människa och natur	4
Metod	6
Resultat.....	14
Byarum.....	15
Klevshult	23
Bondstorp	30
Hok	38
Skillingaryd	45
Vaggeryd.....	57

Inledning

Vaggeryds kommun växer just nu. I våra större orter finns detaljplaner som delar in orternas ytor i kvartersmark och allmän platsmark. Den allmänna platsmarken innefattar till stor del kommunens natur- och parkmark och är det publika tillgången till de gröna ytorna inom samhällena. I samhällenas utkanter tar den tätortsnära naturen över som kan vara kommunal- eller privat ägd. När våra samhällen förtätas och växer blir resultatet ofta att dessa områden tas i anspråk och att människans tillgång till gröna närområden då minskar. Därmed är det viktigt för Vaggeryds kommuns framtida utveckling att identifiera vilka gröna ytor som finns och vilka upplevelsevärden och kvalitéer dessa ytor har.

Alla har olika behov. Någon vill stressa ner, någon vill motionera och en tredje vill leta svamp. Vissa har svårt att ta sig fram, vissa vet inte hur man hittar ut i naturen och andra vågar eller kan inte gå ut själva. Det är i den fysiska planeringen som vi har chansen att erbjuda attraktiva miljöer till alla invånare. Vi kan binda samman platsen med människan och därmed skapa förutsättningar för att invånarna lättare ska kunna ta sig ut i naturen och vistas där. Nåbarhet och tillgänglighet till naturen, och vad som finns att uppleva på platsen, skapar förutsättningar för hälsosamma vanor som våra invånare utvecklar.

I den fysiska planeringen behöver vi alltså ta hänsyn till befintliga gröna strukturer samt planera in grönska vid ny bostadsplanering för att nutida och framtida invånare i vår kommun ska trivas och må bra. Sociotop definieras i dokumentet som en plats för människors aktiviteter och upplevelser i grönstrukturen. Det är till stor del i sociotoperna som de kulturella ekosystemtjänsterna finns. Attraktiva och tillgängliga gröna platser för alla är en angelägen fråga för att skapa tilltalande orter med en god befolkningshälsa i Vaggeryds kommun, både idag och i framtiden.

Sociotop definieras som en plats för människors aktiviteter och upplevelser i grönstrukturen.

Definitionen är en egen version av den som anges i Kungsbackas kommuns "Sociotopkarta"

Bakgrund

I november 2017 beslutade kommunstyrelsen att en Grönstrukturplan skulle tas fram för Vaggeryds kommun. Projektets målsättning är att ta fram ett planeringsunderlag, en grönstrukturplan, som ska beskriva kommunens gröna strukturer övergripande samt att ta fram utvecklingsförslag för kommunens tätorter samt Byarum. Utgångspunkten var att få med grön infrastruktur och ekosystemtjänster som nya perspektiv i den fysiska planeringen.

Grönstrukturplanen har fyra fokusområden baserat på hur ekosystemtjänsterna ofta brukar delas in:

- Stödjande ekosystemtjänster
- Reglerande ekosystemtjänster
- Försörjande ekosystemtjänster
- Kulturella ekosystemtjänster

För varje fokusområde finns ett mål och ett antal strategier. Denna rapport berörs främst av målet för kulturella ekosystemtjänster; "Grönstrukturen ger kommunens invånare möjlighet till god hälsa, rekreation och lärande".

I arbetet med de kulturella ekosystemtjänsterna är det relevant att dokumentera och löpande utvärdera vilka förutsättningar som finns för vila, lek och aktivitet i grönstrukturen. Genom att locka våra kommuninvånare till att komma ut och röra på sig, träffa andra människor och varva ner i lugna miljöer kan vi som kommun främja folkhälsan. Grönområden kan användas för rörelse och aktivitet som stärker vår fysiska hälsa, samt även fungera som sociala mötesplatser. För att uppnå attraktiva grönområden ur social och kulturell synpunkt behövs områden med flertalet olika upplevelsekvaitéer, som är tillgängliga för alla.

MÅLBILD

*"Grönstrukturen ger kommunens
invånare möjlighet till god hälsa,
rekreation och lärande."*

*Illustration: The New Division/Boverket. Inga bearbetningar är gjorda. Länk till licens:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.sv>*

Kulturella ekosystemtjänster- i mötet mellan människa och natur

De kulturella ekosystemtjänsterna brukar vara de som är mest märkbara för oss. Vi använder våra grönområden som plats för både vila, lek och aktivitet. Grönområdena är även socialt viktiga mötesplatser i samhället, där människor av olika åldrar och bakgrund kan träffas. Det är även en plats att uppleva landskapets historia och för att fira traditioner.

Mentalt välbefinnande

Betydelse: Vistelse i grönska och natur främjar hälsa, välbefinnande och mental återhämtning.

Nytta: Mångfalden i de gröna miljöerna berikar upplevelsen. Avskilda platser ger plats för reflektion. Minskar stress, får oss att tillfriskna fortare både fysiskt och mentalt, ger

Fysisk hälsa

Betydelse: Grönska och natur gynnar fysisk aktivitet, lek och friluftsliv.

Nytta: Ger plats för motion och rekreation. Förbättrar folkhälsan vilket ger ett stort ekonomiskt värde i form av minskade sjukhuskostnader.

Social interaktion

Betydelse: Grönska och natur erbjuder mötesplatser för människor av olika bakgrund och åldrar.

Nytta: Främjar integration och ökat förståelse för andra grupper i samhället.

Kunskap och inspiration

Betydelse: Grönska och natur kan ge inspiration, kunskap och öka förståelse för ekosystemens samband och betydelse för människan.

Nytta: Värde för skolorna i utbildningen, men även för allmänheten i stort. Desto mer kunskap vi har om naturen desto bättre blir vi på att vårda den och skapa hållbara samhällen.

Kulturarv och identitet

Betydelse: Grönska och natur skapar attraktiva miljöer, bidrar till den lokala identiteten och är en del av kulturarvet.

Nytta: Ger plats att utöva traditioner så som firande av högtider samt koppling med vår historia och identitetskänsla.

Strategier för kulturella ekosystemtjänster

Nio strategier formulerats som vägledning till hur målet för de kulturella ekosystemtjänsterna ska uppnås:

Fysisk hälsa och mentalt välbefinnande

- Prioriterade tätortsnära friluftsområden är tillgängliga för alla invånare och anpassningar görs för de med kognitiva och/ eller fysiska funktionsvariationer.
- Grönytor vid äldreboenden, trygghets- boenden, gruppboheter samt daglig aktivitet ska vara av sådan karaktär att det ger mervärde för medborgaren. Det ska vara generösa och välkomnande grönytor kring husen med plana gångvägar, odlingsmöjligheter, fruktträd och bärbuskar.
- De gröna rummen utgör ett sammanhängande nätverk i form av grönstråk.
- I samhällsplaneringen beaktas det tidigt i planprocessen hur exploateringar påverkar befintliga värden för fysisk hälsa och mentalt välbefinnande.
- Kommunens tysta områden utgör möjligheter till rekreation och förblir tysta så långt det är möjligt.

Kunskap och inspiration

- Naturområden i närheten till förskolor, skolor, fritidshem med naturpedagogiska möjligheter ska övervägas att bli skolskogar.
- Lekvärdesfaktorn används som ett verktyg vid utformande av förskolemiljöer. Utomhusmiljön ska kunna vara ett verktyg i pedagogiken och kan bland annat bidra till att öka förståelse för naturen och främja barn och elevers kreativitet och aktivitet.
- Informativa kartor och skyltar om ekosystemtjänster sätts upp i prioriterade stråk som nyttjas mycket av invånarna.

Sociala interaktioner

- I den strategiska planeringen verkar kommunen för en mångfald av gröna rum som riktar sig till flera målgrupper på samma plats.

Metod

Metod i tidigare inventeringar

En variant av sociotopinventeringar genomfördes i kommunen när Grönplanerna för Vaggeryd och Skillingaryd (tematiska tillägg till Översiktsplanen) arbetades fram. Inventeringarna till dessa planer genomfördes sommaren/hösten 2004 respektive våren/sommaren 2006. Ytor i kommunen inventerades beroende på dess funktion. Analyser kring vilka bostäder som låg inom 300 meter från bostadsnära park gjordes, identifiering av barriärer, områden som bör sparas samt detaljerade planförslag ritades för utveckling av parker i orterna.

Nya inventeringar och underlag

I och med arbetet med att ta fram underlag till Grönstrukturplanen för Vaggeryds kommun har sociotopinventeringen för Vaggeryd och Skillingaryds tätort uppdaterats och fördjupats med analyser kring upplevelsekvantiteter, närbarhet och tillgänglighet. Sociotopinventeringar har även genomförts för ytterligare fyra orter i kommunen utöver Vaggeryd och Skillingaryd: Klevshult, Hok, Bondstorp och Byarum. Syftet med inventeringen har varit att:

- Skapa en bild av förekomsten av olika områdestyper.
- Skapa en bild av närbarheten till grönområdena och tillgängligheten inom områdena.
- Skapa en bild av vilka olika upplevelsevärden som förekommer i den tätortsnära grönstrukturen.

Sociotopinventeringen i denna rapport kompletteras även med:

- Inkomna svar från medborgardialog med drygt 300 svarande (underlagsrapport 1),
- En enkät till kommunens förskolor kring naturpedagogik och tillgång till natur i undervisning (underlagsrapport 3)
- Inventering och intervju kring äldreboendenas utemiljöer (underlagsrapport 3)
- En friluftskartering (underlagsrapport 4).

De gröna ytorna och områdena som inventerats, både med platsbesök och med ortofoto/ fastighetskarta, avser alla vegetationsbeksidda ytor inom tätortsgränserna plus 300 meter i buffertzonen. Både kommunalt ägda och privatägda ytor har tagits med i analysen för att kunna ge en sammanhängande bild av vilken fördelning som finns på respektive ort. Genom att ta med samtliga grönytor vi ser hur stor andel av de gröna ytorna som faktiskt är tillgängliga för invånarna att använda, och på vilket sätt i sådana fall.

Inventeringarna som är gjorda i denna rapport är baserade på den metodik som Kristianstads kommun använt sig av i den sociotopinventering som ligger till grund för deras grönplan. Inventeringarna har genomförts i fält av projektledarna för Grönstrukturplanen under sommaren 2018. Innan inventeringen påbörjades skapades ytor (polygoner) i kartsystemet för de områden som berördes av inventeringen. Sedan besöktes platserna. Ute i fält användes en Android surfplatta uppkopplad till kommunens kartsystem för att direkt kunna markera aktuell yta och fylla i en inventeringsmall (se bild nästa sida).

Figur 1: I sociotopinventeringen har parametrarna områdestyp, tillgänglighet, buller, närbarhet, upplevelse-kvalitéer och funktioner ingått vid inventering av varje grön yta eller område.

Allmän information	OBJECTID:	10438
	Id:	null
	Platsnamn:	Merielund
	Beskrivning:	lekplats och öppna gräsytor
	Områdestyp:	0
Upplevelse-kvalitéer	Planlagd/Privat:	Nej
	Skogskänsla :	Nej
	Friluftsliv:	Nej
	Frihet rymd:	Nej
	Rofyllighet:	Nej
	Vildhet:	Nej
	Artrikedom:	Nej
	Samvaro folkliv:	Ja
	Refug, viste, lustgård:	Nej
	Allmänning:	Ja
Infrastruktur och buller	Vattenkontakt:	Nej
	Nåbarhet:	Medel
	Station kollektivtrafik:	Nej
	Anslutning till cykelväg:	Ja
	Parkeringar, antal:	0
	Båtplats:	Nej
	Tillgänglighet:	Medel
	Buller:	Låg

Figur 2: Bilden visar den inventeringsmall som skapades i kartsystemet. Vid inventering och platsbesök så fylldes mallen i för sociotoperna.

Områdestyper

Likt grönplanerna för Vaggeryd och Skillingaryd har ytorna inventerats och klassats beroende på vad de har för huvudsaklig användning. Detta för att kunna se hur fördelningen av olika marktyper ser ut inom tätorterna. Vissa markklassificeringar har använts från grönplanerna, och några har lagts till för att förtydliga vissa delar. Områdestyperna klassas enligt följande:

	Bostadsnära park
	Gröning
	Grönstråk
	Idrottsplats
	Kommunal tomtmark
	Kyrkogård
	Odlingsmark
	Privat tomtmark
	Skolgård
	Svårtillgänglig natur
	Tätortsnära friluftsområde
	Tätortsnära natur

Kvalitativ parkmark samt kvalitativa natur-/rekreationsområden- aktivt underhållen och förvaltd grönstruktur med tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter. Ägd av kommunen eller föreningar.

- Bostadsnära park – kommunalt förvaltd parkmark
- Tätortsnära friluftsområde – område som nyttjas för friluftaktiviteter av invånarna med omfattande stig/ och spårssystem samt aktiviteter och träningar.

Omgivande natur- mindre tillgänglig natur utan angöringar, men exempelvis stigar kan finnas. Inget aktivt underhåll ur social synpunkt..

- Svårtillgänglig natur- natur som är otillgänglig pga. topografi, hydrologi, barriärer eller tät vegetation.
- Tätortsnära natur- natur som är tillgänglig/ har stigar inom 300 meter från bebyggelsegräns.
- Grönstråk- ett smalare stråk genom bebyggelse som utgör koppling mellan större grönområden i tätorten.
- Odlingsmark- åker och betesmark.

Övriga gröna ytor – mindre gröna ytor i tätorterna mellan gator och bebyggelse

- Kantzon- smal naturremsa längs vatten, väg eller mellan hårdgjorda ytor.
- Gröning- mindre grönytor insprängda i tätortsmiljön, tex små ytor med gräsmatta och enstaka träd.

Anläggningar/ områden med specifika ändamål – områden som har gröna strukturer, men vars användning är specifik.

- Idrottsplats
- Skolgård
- Kyrkogård
- Privat och kommunal tomtmark

Nåbarhet

Med nåbarhet menas hur lätt eller svårt det är att ta sig **till** området genom att promenera, cykla, ta buss eller tåg, eller om det främst kan nås genom att köra bil. Perspektivet är viktigt för att se vilka grupper i samhället som har möjlighet att nyttja ett område. Nåbarheten anges som låg, medel eller hög. Är det hög nåbarhet, innebär det att man inom tätorten kan ta sig dit genom att promenera, är det medel nåbarhet kan man ta sig dit med samtliga andra färdssätt och med låg nåbarhet menas att det endast går att ta sig till området med något enstaka kommunikationsmedel så som bil, eller att det är svårt att nå området över huvud taget (tex p.g.a. barriärer i landskapet). Det bedöms även vilka typer av angöringar det finns i anslutning till platsen kopplat till nåbarhet. Det kan exempel vara anslutande gång- cykelväg, busshållplats, tågstation eller parkeringsplatser. Antalet parkeringsplatser uppskattas även, samt att om området ligger i anslutning till vatten anges det om det finns möjlighet till angöring för båt.

Tillgänglighet

Tillgänglighet avser hur lätt det är att **ta sig fram inom** ett grönområde. Klassningarna låg, medel och hög tillgänglighet har använts. Ett område med hög tillgänglighet är anpassat för rullstolar, rullatorer och barnvagnar, samt att topografin och terrängen är plan och lätt att ta sig fram i. Medelklassad tillgänglighet innebär att det finns stigar eller spår att ta sig fram på i området, även i tuffare terräng. Låg tillgänglighet innebär att det saknas stigar eller spår i området och att området kan vara svårt att ta sig fram i på grund av tät vegetation, topografin eller hydrologiska förutsättningar.

Buller

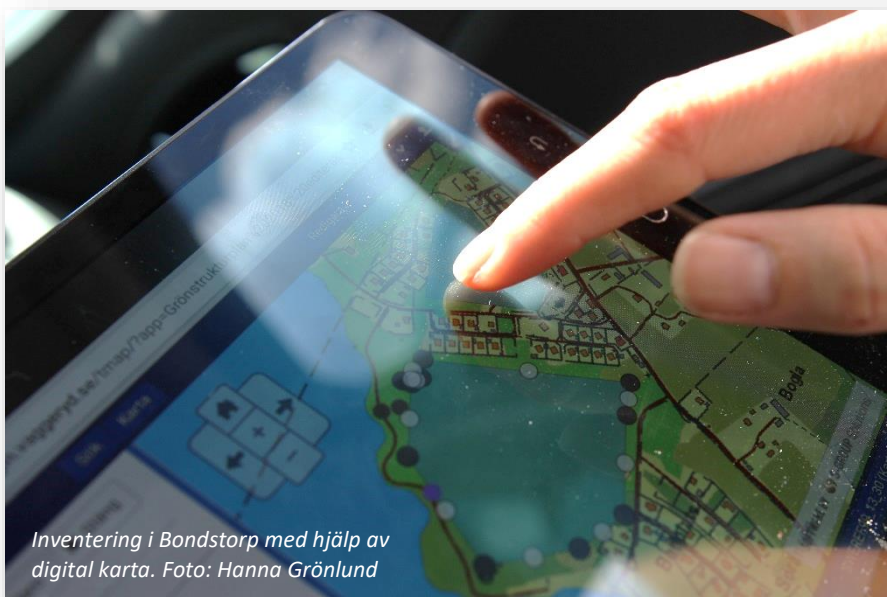
Ljudnivån i ett område avgör vad det ger för känsla och hur det används av invånarna. Ett område med hög bullernivå är exempelvis inte lika tilltalande om man söker vila och stillhet. Bullernivån har angetts som hög, medel eller låg efter vad de personer som inventerade områdena uppfattade vid platsbesök. Hög bullernivå anges om tex trafik från en väg hörs tydligt, och låg anger att det nästan inte hörs något ljud alls på platsen.

Upplevelsekvallitéer

För varje identifierad grön yta eller område har totalt tio upplevelsekvallitéer inventerats. Kvallitéerna är inspirerade av Kristianstads kommuns sociotopinventering, och baserar sig på Patrik Grahns åtta upplevelsekvallitéer i grunden. I denna inventering har dessa kvallitéer utgjort grunden och tolkats efter kommunens förutsättningar samt att vissa kvallitéer tagits bort enligt avgränsning och ambitionsnivå. Upplevelsekvallitéerna är ett sätt att försöka fördjupa förståelsen kring vad en grön yta eller område har att erbjuda, och därmed förhoppningsvis förstå bättre vad kommuninvånarna har tillgång till för typer av upplevelsevärden på sin tätort.

För varje inventerad grön yta har **ja eller nej** angetts för varje upplevelsevärde, beroende på om det finns på platsen eller inte.

Inventering i Bondstorp med hjälp av digital karta. Foto: Hanna Grönlund

Upplevelsekvallitéer som använts i sociotopkarteringen

- 1. Frihet och rymd-** överblick, utsikt, känsla av rymd. Kräver att området är lite större, kan vara både skog och öppen mark.
- 2. Rofyllighet-** lugna platser för avkoppling och vila.
- 3. Vildhet-** ytor eller områden utan uppenbar mänsklig påverkan. Spontan vegetation, träd och buskar växer fritt.
- 4. Artrikedom-** anger om betraktaren får en känsla av variation av träd, blommor, vegetation och insekter/djur (baseras inte på biologiska inventeringar). Behöver inte vara vilda skogsområden, kan även vara i parker där det tex finns många olika träd och blommor.
- 5. Samvaro och folkliv-** mötesplatser för människor som tex gröna torg eller plats för festligheter- Kan även vara plats med möjlighet för att tex leka, bada, grilla och umgås.
- 6. Refug, viste, lustgård-** en inramad, trygg och lummig plats, skyddad så att tex barn kan leka, upptäcka och leka i naturen och vuxna slappna av.
- 7. Allmänning-** öppen gräsyta som är så pass stor att den rymmer plats för flera olika aktivitetstyper, tex bollspel, picknick, flyga drake, kasta frisbee etc.
- 8. Skogskänsla-** uppvuxen skog i ett större område, det går inte att se var området slutar.
- 9. Friluftsliv-** områden med stigar, rastplatser, rundor. En plats där man kan utöva spontant friluftsliv i vardagen.
- 10. Vattenkontakt-** vatten kan se, höras och upplevas i området.

Funktioner

Under inventeringen och platsbesöken har förekomsten av olika funktioner och anordningar, så som bänkar, belysning, soptunnor, skyltar osv. noterats och kartlagts i viss mån. Om det funnits funktioner i ett område har dessa markerats i karta i form av punktojekt. Arbetet påbörjades under sociotopinventeringen och lades in i kommunens karthanteringssystem, men fullföljdes inte på grund av tidsbrist. Funktionspunkterna kan förslagsvis fortsätta att inventeras och bli en påföljande aktivitet av Grönstrukturplanen, för att vidare öka detaljeringsgraden kring socialt viktiga områden.

Tabell 1: Tabellen visar de olika funktioner och angöringar som började kartläggas i och med sociotopinventeringen. Kartläggningen fullföljdes inte då detaljeringsgraden blev för hög i relation till tidsramen för inventeringen.

Angöring båt	Hundrastgård
Angöring ridled	Informationsskylt
Badplats	Genomgång/ övergång
Belysning	Kafe, restaurang, kiosk
Blomsterrabatt	Koja
Bollspel	Lekplats
Bord och sittplatser	Motionsredskap/ utegym
Busshållplats	Motionsspår start
Bänk	Parkering
Camping	Pulkabacke
Cykelparkering	Sevärdhet turism
Evenemangsplats	Soptunna
Fiskeplats	Toalett torrdass
Fågeltorn	Toalett vatten
Grillplats	Turistinformation
Gästhamn/ småbåtshamn	Utkikspunkt
Handikappanpassad toalett	Vindskydd
Handikapparkering	Övrigt
Hundlatrin	

Underlag från medborgardialog

Utöver platsbesöken och sociotopinventeringen är resultatet från medborgardialogen "Min Gröna plats" ett relevant underlag. Resultatet redovisas i sin helhet i underlagsrapport 1 till Grönstrukturplanen. Totalt fick "Min gröna plats" i samband med dialogen 292 inkomna synpunkter, tankar och reflektioner från medborgarna kopplat till gröna ytor och strukturer i Vaggeryds kommun. Nedan ges en kort sammanfattning av resultaten från dialogen.

- ❖ Sammanlagt har 292 svar inkommit under medborgardialogen "Min gröna plats", som både skett via digitala kanaler och fysiska enkäter.
- ❖ I Vaggeryd har majoriteten av de svarande placerat ut sina gröna platser vid Friluftsgården, runt Hjortsjön (framförallt östra sidan) och längs Lagan.
- ❖ I Skillingaryd har majoriteten av de svarande placerat ut sina gröna platser vid Grönelund, Fåglabäck, Fågelforsdammen, stråket längs Lagan och Skjutfältet.
- ❖ Sammanfattningsvis är det ca. 55% av samtliga svarande som är nöjda med centrummiljöerna. Nöjdast är de som bor i de mindre tätorterna.
- ❖ Generellt sett för samtliga svarande är det en tredjedel som bor inom 200 meter från sin gröna plats, och resterande två tredjedelar måste ta sig längre.
- ❖ Hälften av samtliga svarande anger att de besöker sin gröna plats oftare än en gång i veckan. Svarande från Vaggeryd anger i större utsträckning att de besöker sin gröna plats oftare än en gång i veckan, jämfört med övriga orter.
- ❖ Sammanfattningsvis är det motion, rekreation och biologisk mångfald som flest svarande angett som anledning till varför de besöker sin gröna plats.
- ❖ För de svarande i Vaggeryd syns att närhet till vatten spelar roll för den gröna platsen.
- ❖ Fler aktiviteter och funktioner i grönområdena skulle få de svarande att generellt sett besöka gröna platser oftare. Exempel kan vara bänkar och bord, aktiviteter för alla åldrar, belysning, träningsmöjligheter osv.

Resultat

Resultat

Resultatet redovisas för respektive sex orter- Byarum, Klevshult, Bondstorp, Hok, Skillingaryd och Vaggeryd. Inventeringen är baserad på förekomsten av sociala värden i grönstrukturen inom och intill tätorten med en avgränsning på 300 meter från tätortsgräns. Tätortsgränsen är vald utifrån bebyggelse i form av bostäder. Resultatet presenteras i form av:

- Andel grönyta jämfört med övrig yta i ett cirkeldiagram, samt fördelningen av olika gröna ytor inom tätorten.
- En sociotopkarta som visar de olika områdestyperna
- Kartor som visar fysisk nåbarhet till områden och fysisk tillgänglighet inom områden.
- Kartor som visar förekomsten av olika upplevelsekvantiteter i grönstrukturen.
- Mer ingående beskrivningar i text finns för de olika gröna stråken och områdena för varje tätort.

Analysen baseras på fältinventering av de gröna strukturerna och befintligt kartmaterial/ kunskapsunderlag. Utifrån detta underlag har olika typer av grönytor identifierat och dess ytor fastlagts. Detta i sin tur ger en bild över grönstrukturens sammanhang- vilka sociala värden i grönstrukturen har orterna i Vaggeryds kommun gott om och vad finns det brist på?

För varje ort ges utvecklingsförslag inom kategorierna skapa nya värden, spara befintliga värden och stärka befintliga värden. Förslagen berör främst kommunal mark, men åtgärdsförslag finns även i områden som berörs av privat mark med samarbete och dialog som grundförutsättning. Värt att notera är att det enbart är förslag ur ett rent socialt- och hälsofrämjande syfte.

Byarum

Ängarnas ort

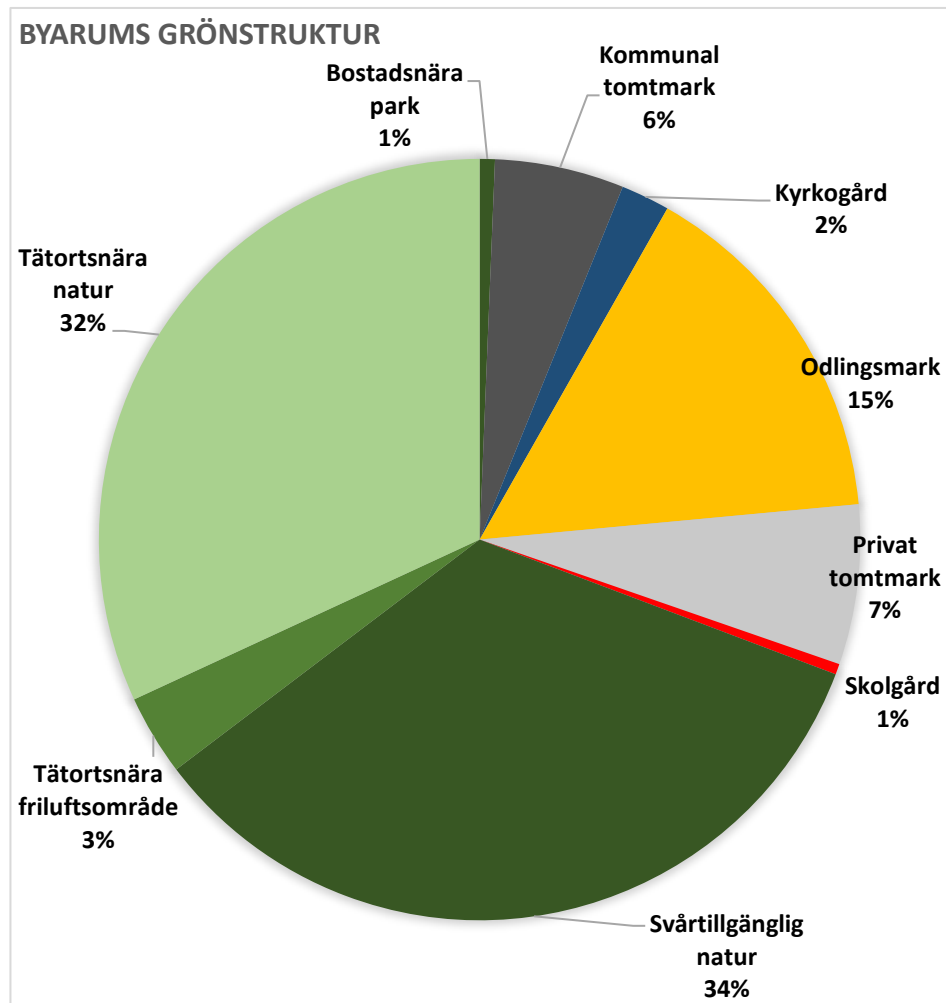
Byarum

Allmän beskrivning

Byarum har ca. 150 invånare¹ och ligger utmed Europa väg 4, norr om kommunens största tätort Vaggeryd. Vaggeryd och Byarum binds samman av gamla riksettan (Riksväg 1, 1945-1969).

Byarums samhälle är en kommunalt utpekad kulturmiljö med ett flertal natur- och byggnadsmiljöer värda att bevara, som är spår av människans historia på orten. Ortens bebyggelse förenas med odlingsmarker, ängar och betesmarker som skapar ortens lantliga karaktär. Hela Byarums by är utpekad som en kommunal kulturmiljö i Översiktsplan 2012 för Vaggeryds kommun.

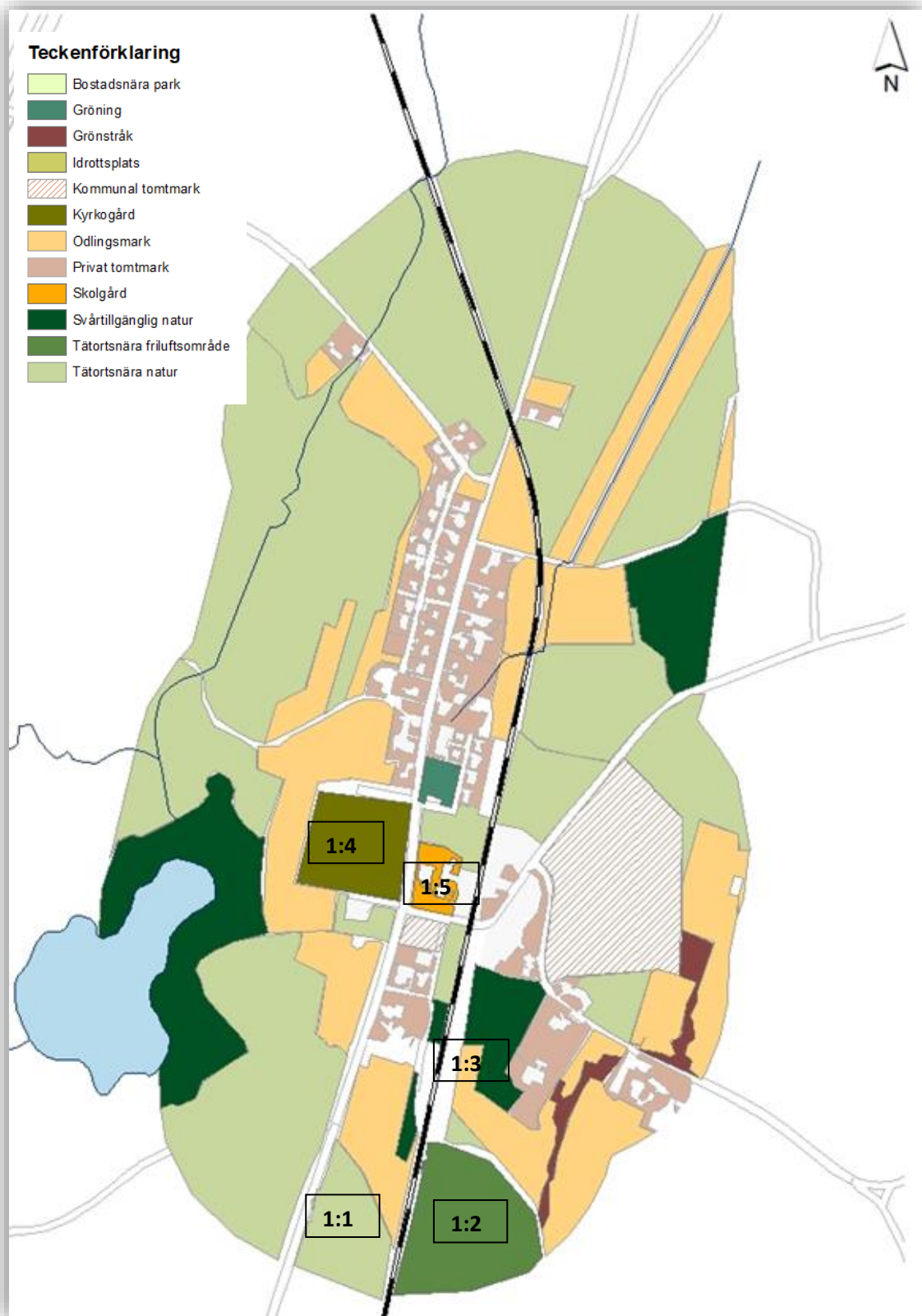
På orten finns ingen aktivt underhållen bostadsnära park eller gröning, ägd av kommunen. Däremot finns hembygdsgården med sina miljöer som är ett besöksmål för både boende i Byarum och turister. Orten är omgiven av tätortsnära och svårtillgänglig natur i form av odlingslandskap, barrblandskog och Natura 2000- området. Områden med aktiv användning och tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter ex. tätortsnära friluftsliv utgör en mindre del.

Figur 3: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Byarum (300 meter buffertzoon från tätortsgräns).

¹ SCB statistik hämtad oktober 2018

Sociotopkarta Byarum

Figur 4: Kartan visar samtliga ytor med vegetation i Byarum. Yterna har klassats efter vad de har för funktion och hur de används med olika områdestyper. Numreringen gör att man kan läsa mer om området i texten om sociotoper i Byarum.

Sociotoper i Byarum

Byarums Hembygdsgård

I södra delen av orten ligger Byarums hembygdsgård **(1:1)**. Hembygdsgården är idag en samling äldre knuttimrade byggnader från 1700- och 1800-talet. Hembygdsgården ägs och drivs av Byarums Hembygdsförening.

Gärahovs Storäng

Intill Hembygdsgården, öster om järnvägen finns naturreservatet Gärahovs Storäng **(1:2)**. Gärahovs Storäng har kulturhistoriska anor från bronsåldern (1700-500 f Kr) i området finns domarring och stensättningar från äldre järnåldern 500 f. Kr- 1050 e kr). Området har tidigare brukats med slåtter och efterbete. Idag sköts området delvis som slåtter (ca 1,6 ha) resten betas av nötkreatur. Platsen är idag en av länets största slåtterängar och kan besökas som en av kommunens naturreservat och är skyddad för att bevara den biologiska mångfalden i det gamla småländska jordbrukslandskapet. Genom området passerar Höglandsleden och Munkaleden som delar sträckning där.

Munkaleden

Vid Byarums kyrka, som ligger centralt på orten, finns anslutning till Munkaleden **(1:3)**. Munkaleden hör till de första svenska pilgrimslederna och går genom alla typer av småländsk natur, tallskog, mörk granskog, odlad mark, genom vackra ängar och hagar och över mossmark. Munkaledens ursprung kommer ifrån den väg som munkarna ifrån Nydala kloster sas vandra när de besökte det Nunnekloster som låg i Byarum. Utmed leden finns informationstavlor gällande naturen och historiska platser, samt meditationsplatser. Leden är idag en populär vandringssträcka mellan Byarum och Nydala och sträckan är totalt 40 km lång².

² <https://www.svenskakyrkan.se/vaxjostift/munkaleden>

Byarums hembygdsgård Foto:
Hanna Grönlund

Gärahovs storäng Naturreservat
Foto: Johan Rova
Bildkälla Länsstyrelsens hemsida

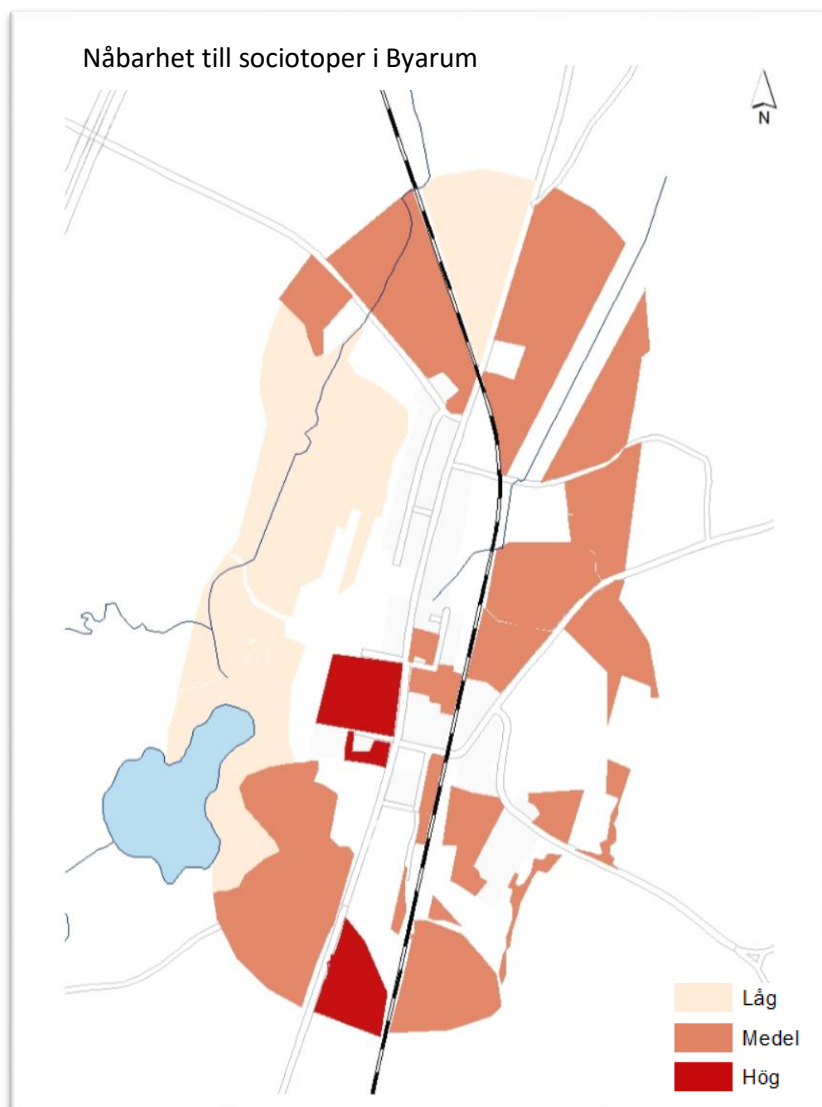
Odlingslandskapet

15 % av Byarums tätortsyta består av jordbruksmark. Det öppna landskapet är ett uppskattat upplevelsevärde för boende på flera mindre orter i kommunen. Odlings- och betesmarker är centrala för bevarandet av den biologiska mångfalden samtidigt som det ger vackra vyer, ytor för livsmedelsproduktion och företagande. Odlings- och betesmarker ger orten många kvaliteter kopplat till sinnlig upplevelse, men det innebär också att områdena inte är fullt nåbara eller tillgängliga för friluftsliv och kan klassas som barriärer för människan i landskapet. All jordbruksmark har bedömts ha låg tillgänglighet för de aktiviteter som kräver direkt interaktion med naturen, och inte bara observation.

Centrala miljöer

För Byarum har de centrala platserna kyrkogården (1:4) och skolgården (1:5) hög- till medel gällande nåbarhet och tillgänglighet. Platserna har låg kvalitet i form av rörelse och rekreation, dels på grund av deras begränsade ytor samt för att de är begränsade till specifika ändamål/ specifika målgrupper.

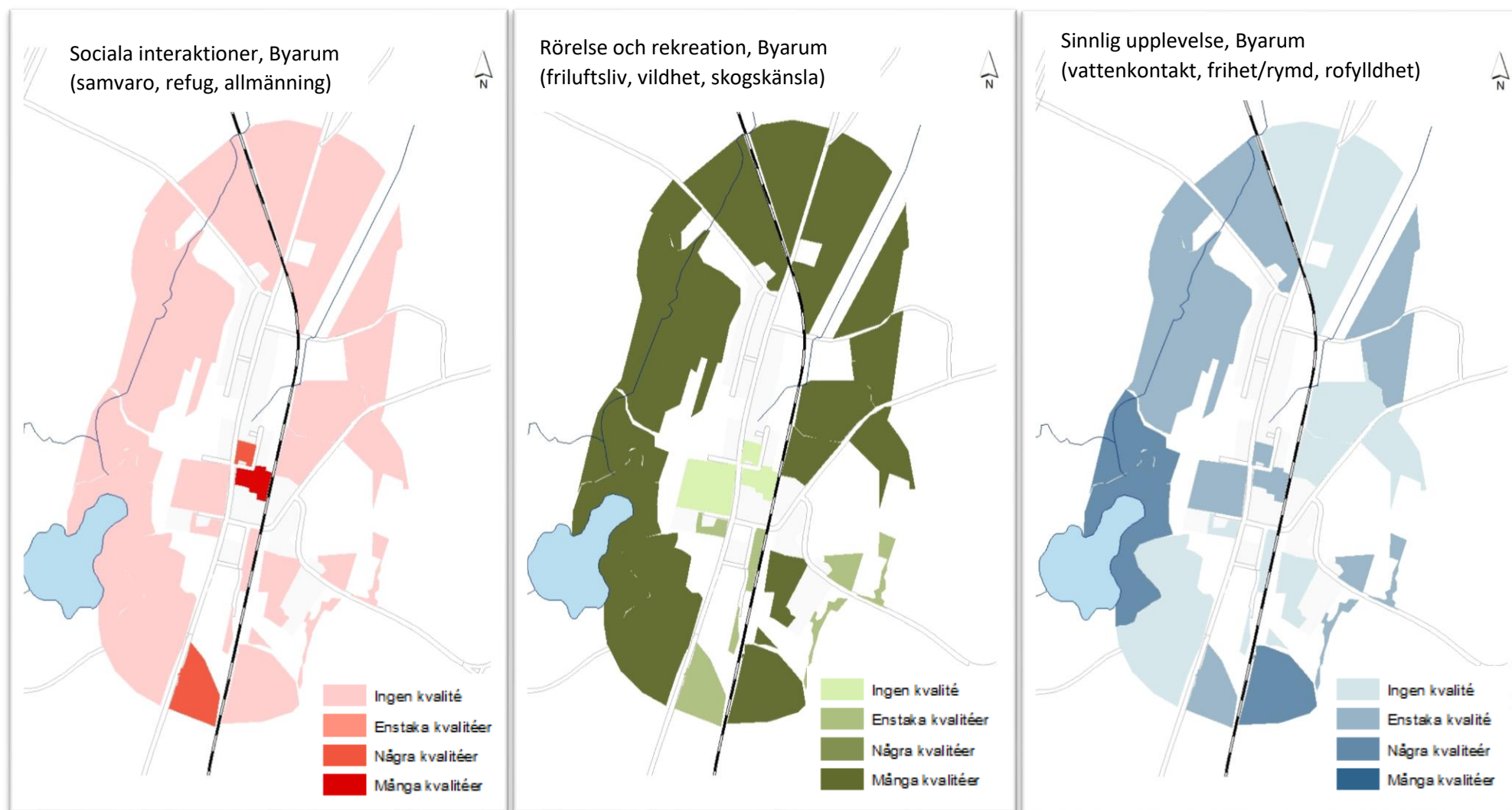

Figur 5: Kartan visar hur nära sociotoperna är i Byarum, alltså hur lätt eller svårt det är att ta sig till området. Koppling till cykelväg, närhet till busshållplats, antalet parkeringar, närhet till bostadsområde samt barriärer är faktorer som tagits i beräkning för att bedöma nåbarheten.

Figur 6: Kartan visar hur tillgängliga sociotoperna är i Byarum, alltså hur förutsättningarna ser ut för att kunna ta sig runt i ett område. Förekomst av gångvägar, topografi, underlag och skyltning är främst de parametrar som bedömts.

Sociotopernas upplevelsekvallitéer

Figur7: Kartorna visar antalet upplevelsekvallitéer för olika kategorier i Byarum. Det finns god tillgång till värden kopplat till rörelse och rekreation, relativt god tillgång till sinnlig upplevelse, samt relativt få platser med många kvalitéer för sociala interaktioner.

Behov och utveckling

I Byarum finns ett behov av att skapa kvalitativa friluftsområden och/eller kvalitativ parkmark centralt. Detta för att skapa plats för fler målgrupper (exempelvis ungdomar) samt öka upplevelsekvantiteterna kopplade till rörelse och motion, exempelvis genom ett elljusspår.

För Byarum är kopplingen mellan Hembygdsgården och Gärhovs storäng särskilt intressant. Dessa två sociotoper ligger intill varandra men åtskiljs av en barriär, järnvägen. Genom att skapa en ny park exempelvis söder om bruket samt att arbeta med att skapa ett tydligare stråk mellan dessa områden kan invånarnas upplevda avstånd minska och vägen dit tydliggöras. Detta behov finns framförallt på sträckan mellan Byarumsbruk (järnvägsövergången) och Gärhovs storäng. Ett sammanhängande stråk ökar förutsättningar att besöka gröna miljöer oftare vilket har en positiv effekt på människans hälsa och välbefinnande.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Byarum

Stärka

- Stärk stråk och vägar från Hembygdsgården förbi skolan och Byarums bruk till Gärhovs Storäng.
- Stärk Hembygdsgården som en viktig sociotop. Se till önskemål från medborgare om att utveckla lekparken på Byarums hembygdsgård, eller på annan plats i samhället. Önskvärt är att en bredare ålderskategori tillämpas som målgrupp, så att även ungdomar inkluderas.

Skapa

- Skapa en ny park i Byarum exempelvis intill Bruket. En park i detta läge ger invånarna närhet till grönstruktur genom kvalitativ parkmark samt väva in industrihistoria på platsen som ett tema.

Spara

- Spara och värna om Natura 2000 området Gärhovs Storäng och dess närområde.

Klevshult

Skogsstigens ort

Klevshult

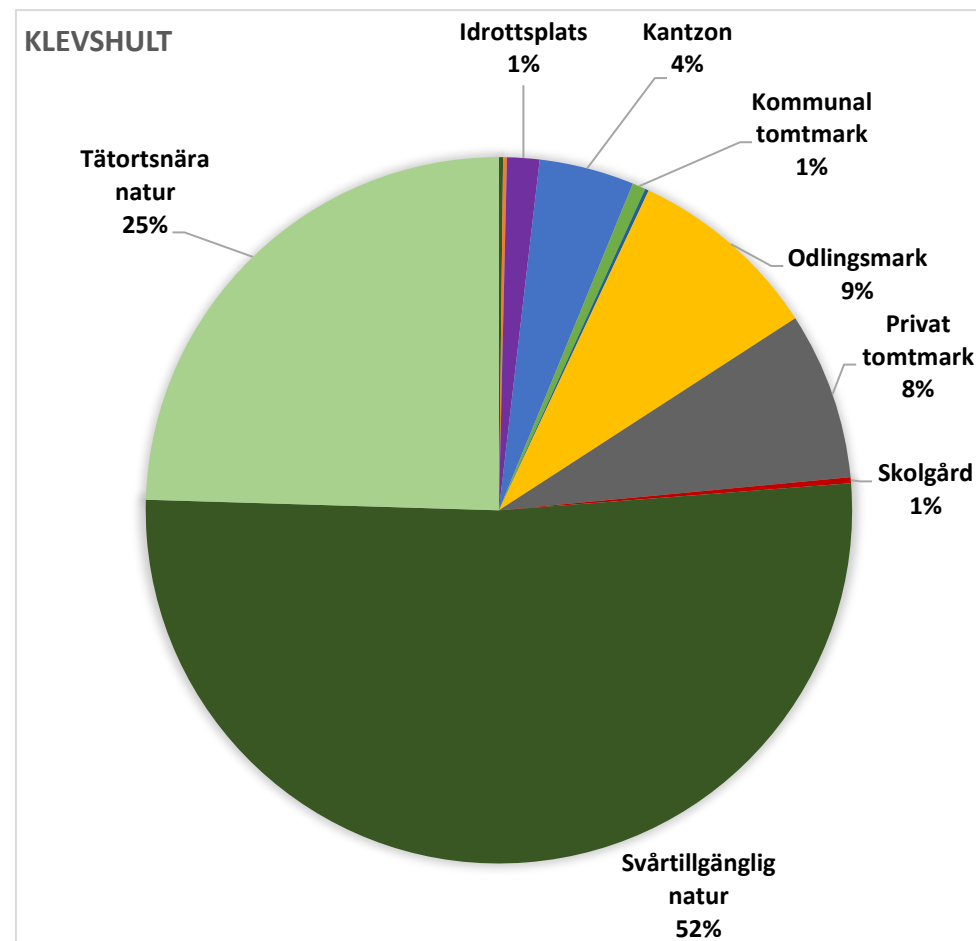
Allmän beskrivning

Klevshults samhälle består idag av ca. 300 invånare³ och orten har vuxit upp utmed järnvägen och Riksettan (Riksväg 1 1945-1969) som passerar i nord/sydlig riktning. I Klevshult är skogen en närvarande faktor genom det stora sågverket väster om järnvägen och genom de närbelägna skogarna. Klevshults nära natur består av mycket barrskog med inslag av blandskog och i väster en begränsad del av lövskog. Skogen är viktig för orten och den karaktär och känsla som samhället haft sedan 100 år tillbaka och har även idag. Järnvägen, genomfartsvägen och E4:an skapar starka barriärer mellan öst och väst på orten och dess omnejd.

Klevshult är omgiven av en stor andel tätortsnära- (25%) och svårtillgänglig natur (52%) i form av omgivande natur. De kvalitativa natur-/rekreationsområdena dvs aktiv användning med tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter är begränsad inom buffertzonen och naturen bortom 300 meter begränsas av barriärerna. Den tätortsnära naturen och de gröna länkarna bestående av kantzoner hjälper till att reducera oönskade ljud i form av Buller och brus och framförallt skapar den en visuell barriär till dessa bullerstarka och ofta mindre estetiska miljöer.

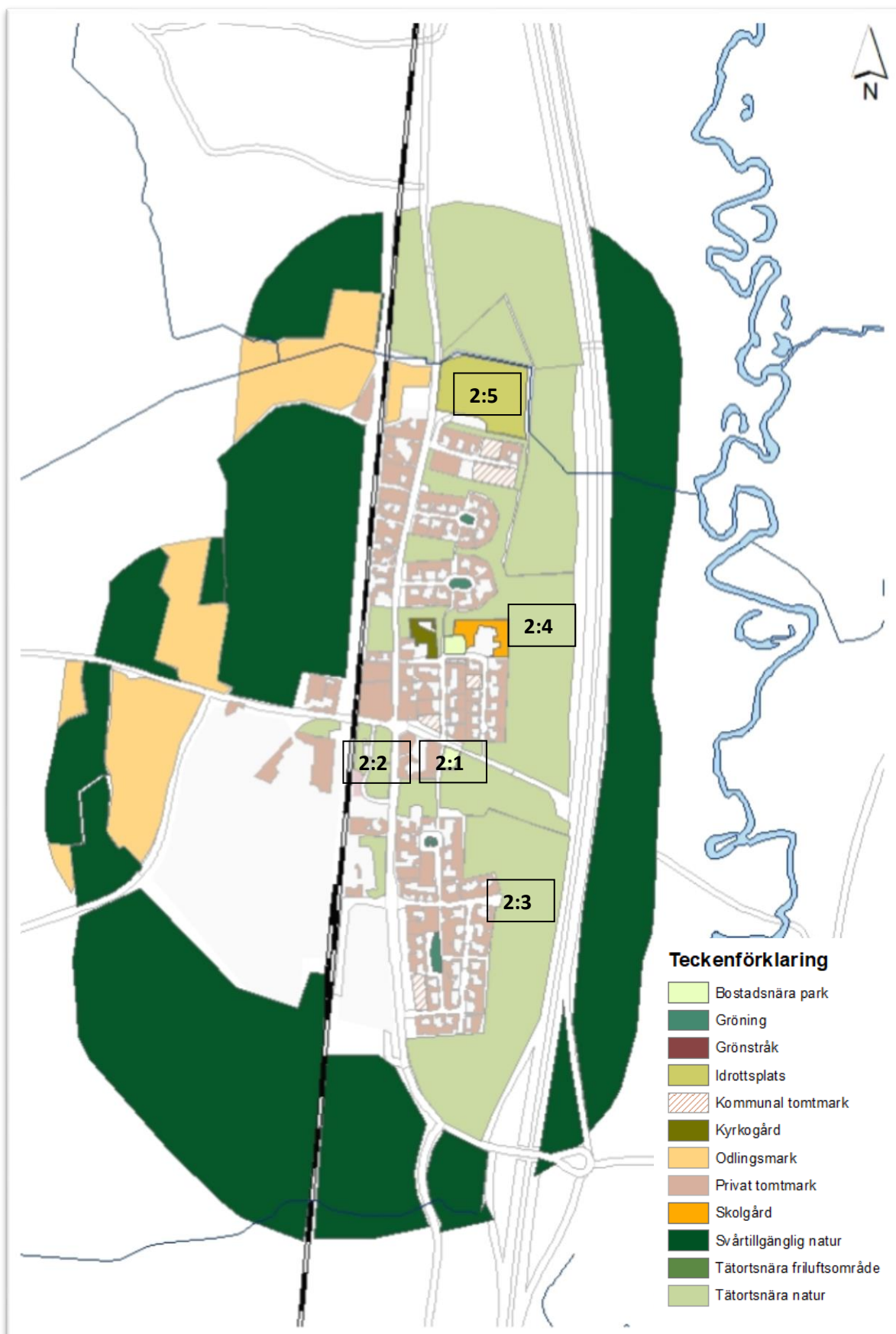
På orten finns ett flertal platser med aktivt underhållen bostadsnära park eller gröning, ägd av kommunen bland annat Thures Torg. Annat består i Klevshult av skolgård, idrottsplats, kyrkogård samt privat tomtmark i form av bland annat trädgårdar.

³ SCB statistik hämtad oktober 2018

Figur 8: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Klevshult (300 meter buffertzona från tätortsgrens).

Sociotopkarta Klevshult

Figur 9: Kartan visar samtliga ytor med vegetation i Klevshult. Ytorna har klassats efter vad de har för funktion och hur de används med olika områdestyper. Numreringen gör att man kan läsa mer om området i texten om sociotoper i Klevshult.

Sociotoper i Klevshult

Lekplats Lastbilen

Intill Hagshultsvägen har Vaggeryds kommun verkställt ett större lekplatsområde på orten, lekplatsen "Lastbilen" (2:1). "Lastbilen" innefattar traditionell lekplats, en allmänning med öppna ytor för lek och folkliv, sittplatser och grillplats, skate- och kickbike område samt direkt anslutning till ströv- och motionsstigar ut i naturen.

Återvinningscentralen

På andra sidan vägen vid tågstationen finns det även en central liten park med sittplats, buskar, rabatter och en boule-plan.

Skogsstig i östra Klevshult

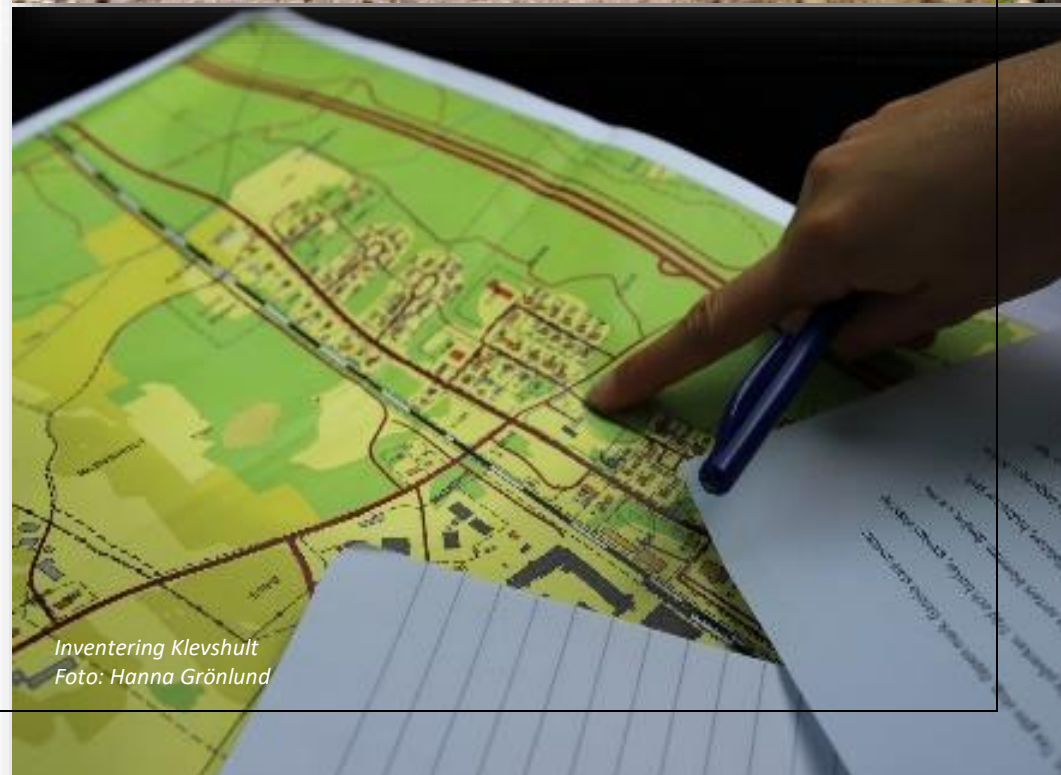
I det östra skogsstråket i Klevshult, mellan E4:an och bostadsområdena går en skogsstig med varierande karaktär. Stigen börjar längst ner i det sydligaste bostadsområdet och löper upp till idrottsplatsen norr om samhället (2:3). Den södra sträckningen av stigen är relativt otillgänglig och bullerutsatt då den löper precis nedanför bullervallen till E4:an. Stigen är smal och enbart framkomlig till fots eller med mountainbike. Sträckningen från Hagshultsvägen och norrut är stigen bred och framkomligheten är till stora delar god (2:4). Bullret är fortfarande påtagligt från vägen, men stigen går närmare bebyggelsen. Efter vägen kan man uppleva solbelysta gläntor i den bitvis lite glesare tallskogen. På dessa platser finns möjlighet att skapa mindre instick i skogen med viloplatser, vilket främst skulle stärka stråket för äldre eller personer med funktionsvariationer. Det finns flertalet kojor och små samhällen byggda med fantasi inne i skogen längs denna sträcka, vilket visar på skogens värde för barnens lek.

Idrottsplats

Norr om samhället finns en idrottsplats (2:5) med klubbstuga, fotbollsplan med mindre läktare samt före detta tennisplaner.

Lekplats Lastbilen
Foto: Hanna Grönlund

Inventering Klevshult
Foto: Hanna Grönlund

Sociotopernas nåbarhet och tillgänglighet

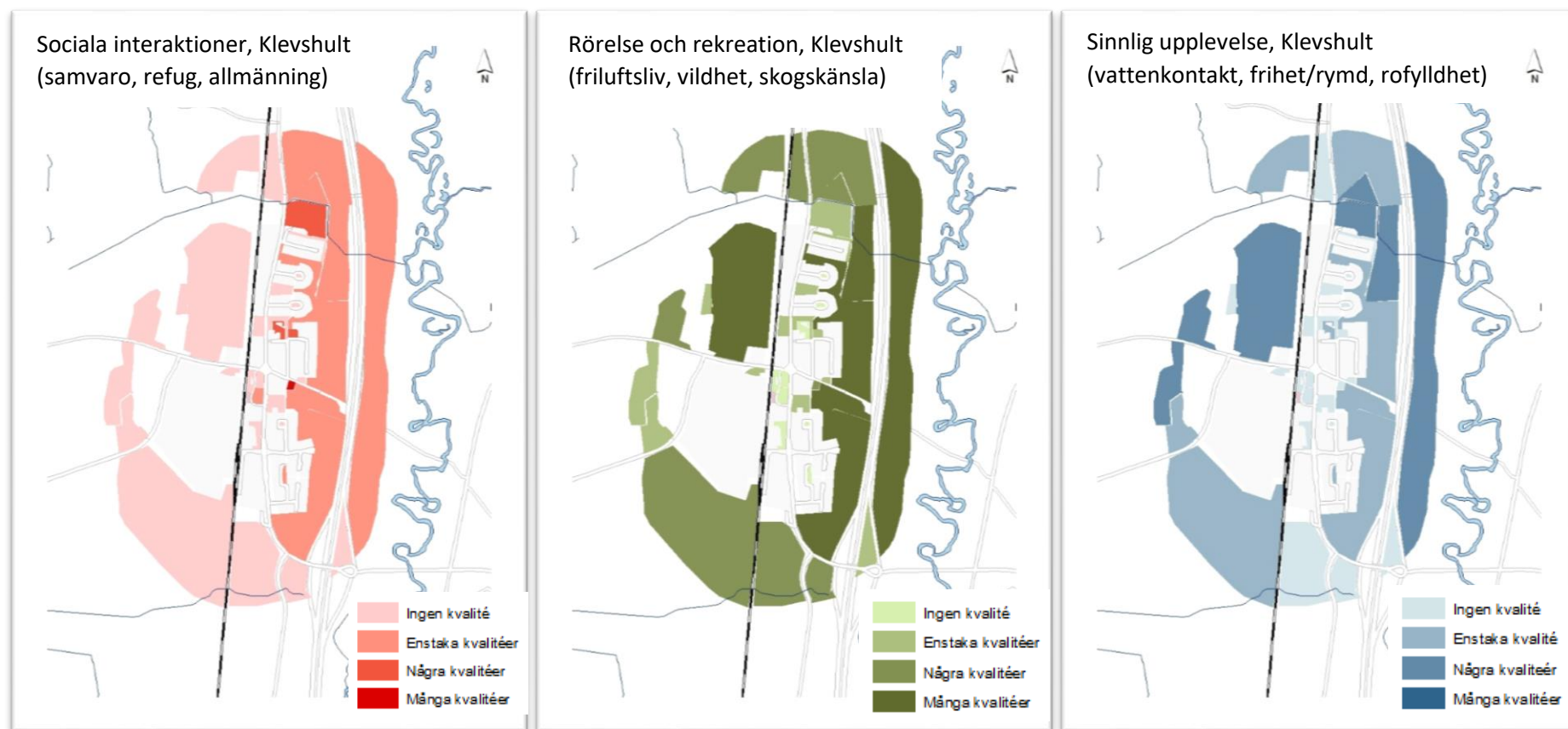

Figur 10: Kartan visar hur nära sociotoperna är i Klevshult, alltså hur lätt eller svårt det är att ta sig till området. Koppling till cykelväg, närhet till busshållplats, antalet parkeringar, närhet till bostadsområde samt barriärer är faktorer som tagits i beräkning för att bedöma nåbarheten.

Figur 11: Kartan visar hur tillgängliga sociotoperna är i Klevshult, alltså hur förutsättningarna ser ut för att kunna ta sig runt i ett område. Förekomst av gångvägar, topografi, underlag och skyltning är främst de parametrar som bedömts.

Sociotopernas upplevelsekvalitéer

Figur 12: Kartorna visar antalet upplevelsekvalitéer för olika kategorier i Klevshult. Det finns god tillgång till värden kopplat till rörelse och rekreation, relativt god tillgång till sinnlig upplevelse, samt relativt få platser med många kvalitéer för sociala interaktioner.

Behov och utveckling

Järnvägen, genomfartsvägen och E4:an skapar barriärer mellan öst och väst på orten och dess omnejd. Dessa infrastrukturbarriärer skapar ett längre avstånd till den omgivande naturen och på många platser blir naturen svår att nå för de som inte har bil. Den omgivande naturen i Klevshult blir därmed klassad som svårtillgänglig natur på den sidan som skärmas av på grund av dessa barriärer. Under E4:an finns två gång- och cykelpassager ut i naturen på den östra sidan. Dessa passager är viktiga då de ger kontakt med strövmråden intill Lagan.

Trots begränsad nåbarhet i vissa delar av de närliggande skogsstigarna öster om bostadsområdet, ger detta stråk många kvaliteter kopplat till framförallt rörelse och till viss del rekreation. Områdena väster om järnvägen vid odlingslandskapet har höga värden kopplat till sinnlig upplevelse och rofylldhet.

I Klevshult har de kommunägda platserna intill bostadsområdena höga sociala värden, så som skolgård, idrottsplats och parkmark. Områdena har hög nåbarhet och god tillgänglighet och de har även många eller några kvaliteter kopplat till rörelse och rekreation samt sinnlig upplevelse. Att områdena ligger nära och intill varandra och ofta hänger samman kan vara en av anledningarna till att dessa områden får höga och många kvaliteter då de skapar ett sammanhängande område eller stråk som stärker varandra.

Sociala interaktioner har i många fall låg kvalitet i Klevshult detta beror på att platserna i sig har få eller inga unika värden som kopplar samman till gemenskap och aktiviteter. Undantag för Klevshult är idrottsområdet samt den nya aktivitetslekplasten "Lastbilen" som har många eller några kvalitéer.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Klevshult

Stärka

- Göra promenadstråket i östra Klevshult mer tillgängligt för äldre genom att skapa viloplatser längs med stigen.
- Göra promenadstråket i östra Klevshult tryggare med belysning längs den norra sträckan på kommunägd mark.
- Göra området kring lekplatsen Lastbilen attraktivare för fler målgrupper. Exempel är ett enklare utegym som passar äldre och de med funktionsvariationer.
- Plantera av lövträd samt sådd av ängsvegetation vid återvinningscentralen (natur i detaljplan). Öka de estetiska värdena och lummighet på ytor som idag är klippt gräsmatta.

Skapa

- Upprätta avtal om skolskog.

Spara

- Skogsstråket mellan E4:an och bostadsområdet i östra Klevshult. Skog på kommunal mark avverkas ej för att kunna behålla de bullerreglerande, avskärmande, luftrenande och sociala funktionerna.

Bondstorp

Lövträdens ort

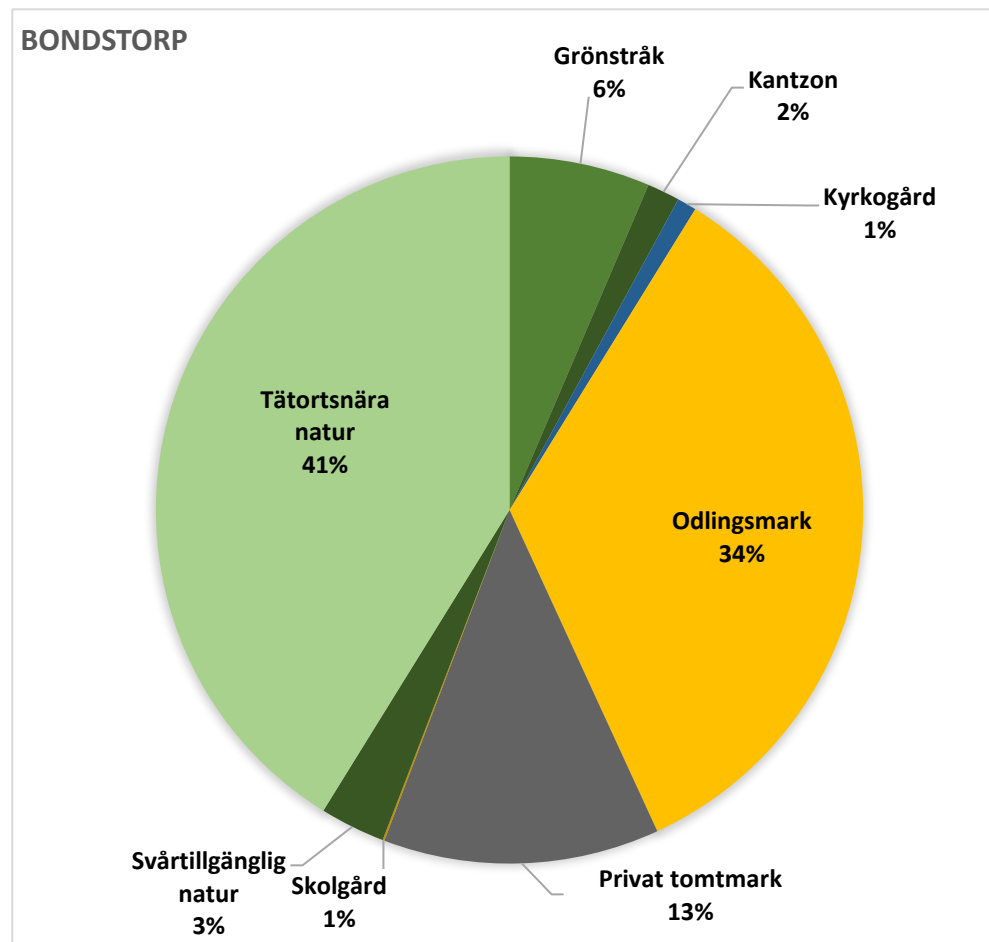
Bondstorp

Allmän beskrivning

Bondstorp ligger i kommunens västra hörn. Orten har ett småbrutet, öppet landskap som ramas in av vatten och skog. Samhället har ca. 220 invånare (källa SCB okt 2018). Hela bygden är en kommunalt utpekad kulturmiljö i översiktsplanen (2012) och har ett flertal natur- och byggnadsmiljöer värda att bevara. Framförallt är det den stora andelen odlingsmarker, ängar och betesmarker som skapar denna kulturmiljö och ortens lantliga karaktär är spår av människans boende och brukande av jorden på orten under en lång tid. Bebyggelsen ligger placerad utmed Månsarpsvägen samt på platåer ner mot Rasjön. Orten har växt sakta och mycket vegetation finns kvar med lövträd, odlingsmarker, slätterängar och hagmarker.

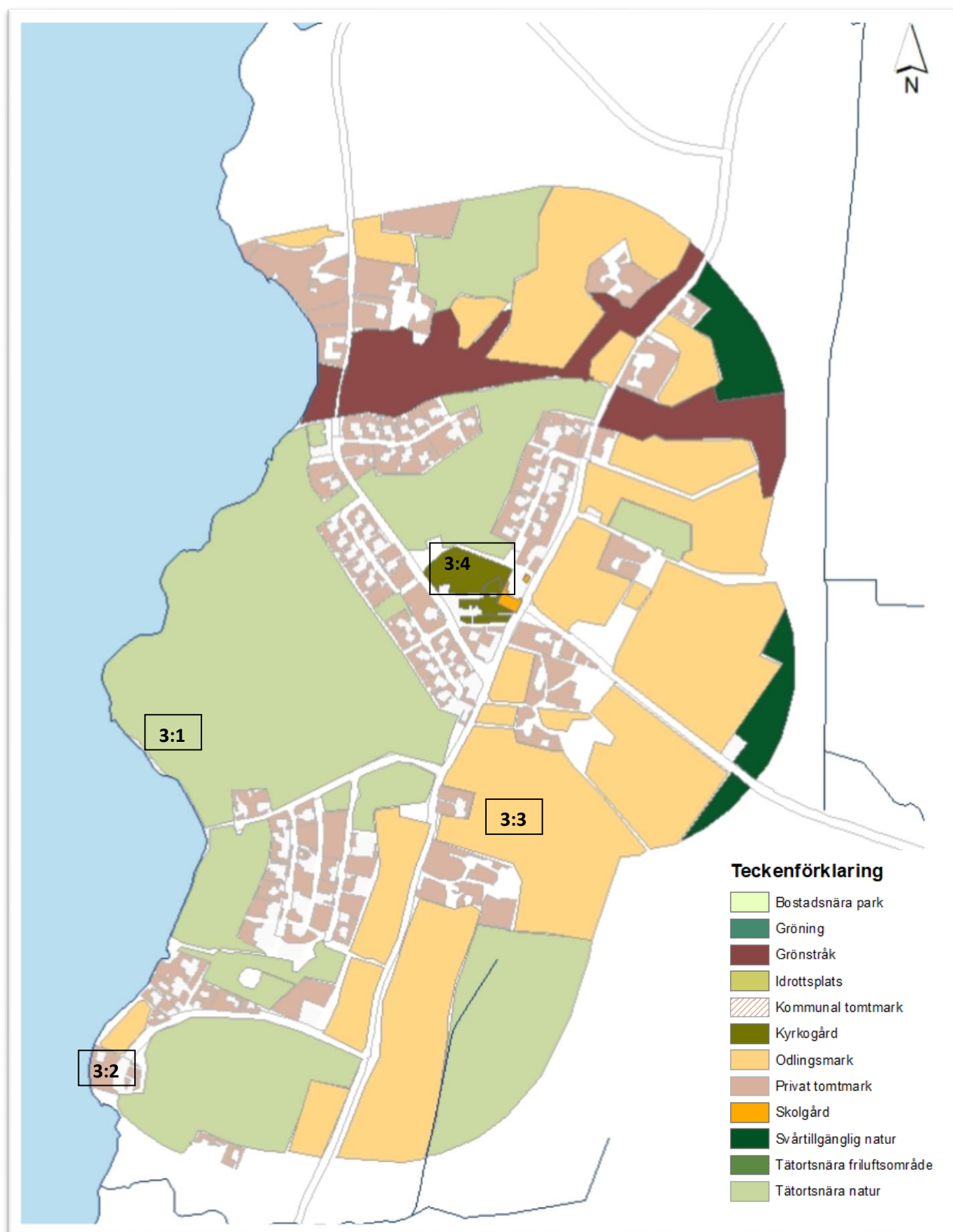
Bondstorp är omgiven av en stor andel tätortsnära natur 41 % i form av omgivande natur och Kvalitativa natur-/rekreationsområden dvs områden med aktiv användning med tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter. Svårtillgänglig natur består endast av 3 % inom buffertzonen 300 meter. Gröna länkar i Bondstorp består av Gröna stråk och kantzoner som hjälper till att stärka stråk och reducera oönskade ljud i form av Buller och brus. Framförallt skapar dessa länkar och zoner en visuell barriär till bullerstarka miljöer så som Månsarpsvägen.

På orten finns ingen kvalitativ parkmark dvs aktivt underhållen park eller gröning ägd av kommunen. Annat består i Bondstorp av skolgård, kyrkogård samt privat tomtmark i form av trädgårdar.

Figur 13: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Bondstorp (300 meter buffertzoon från tätortsgräns).

Sociotopkarta i Bondstorp

Figur 14: Kartan visar samtliga ytor med vegetation i Bondstorp. Ytorna har klassats efter vad de har för funktion och hur de används med olika områdestyper. Numreringen gör att man kan läsa mer om området i texten om sociotoper i Bondstorp.

Sociotoper i Bondstorp

Ormanäset

Utmed Bondstorps västra sida ligger sjön Rasjön. Intill Rasjön ligger Ormanäset, som är ett stort område med tätortsnära natur. I detta område finns lövskog i kuperad terräng och intill strandkanten finns badplats och en strandpromenad. I området finns även vacker lövskog **(3:1)**.

Sommarhemmet Sjöborgen

Under sommarhalvåret har Bondstorps Missionsförsamling aktiviteter vid sommarhemmet Sjöborgen vid Rasjön, sydväst om samhället **(3:2)**. Området är ett viktigt utflyktsmål för olika verksamheter.

Odlingslandskapet

Bondstorp består idag av 34 % odlingsmark **(3:3)**, merparten ligger på ortens östra sida. Odlings- och betesmarker ger orten många kvaliteter kopplat till sinnlig upplevelse. Invånarna i Bondstorp önskar ett ännu öppnare landskap, framförallt i de västra delarna av orten, ner mot sjön.

Centrala miljöer

De centrala platserna lekplatsen vid Ekbacken, kyrkogården och skolgården har högst nåbarhet och god tillgänglighet men låg kvalitet i form av rörelse och rekreation då de är relativt små. Detta innebär att det är platser man lätt kan ta sig till och vistas i men är begränsade då de har specifika målgrupper och inga platser en bredare målgrupp kan besöka för att exempelvis motionera eller umgås.

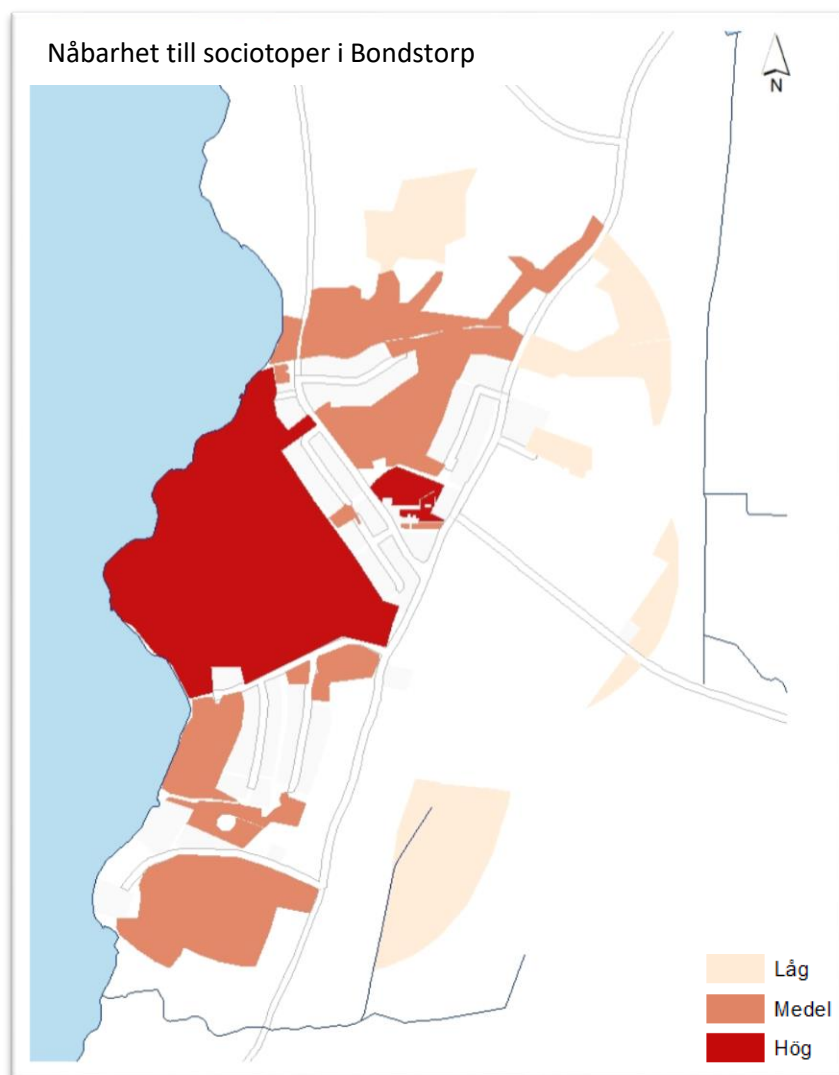

Rasjön
Foto: Hanna Grönlund

Rasjön badplats
Foto: Hanna Grönlund

Sociotopernas nåbarhet och tillgänglighet

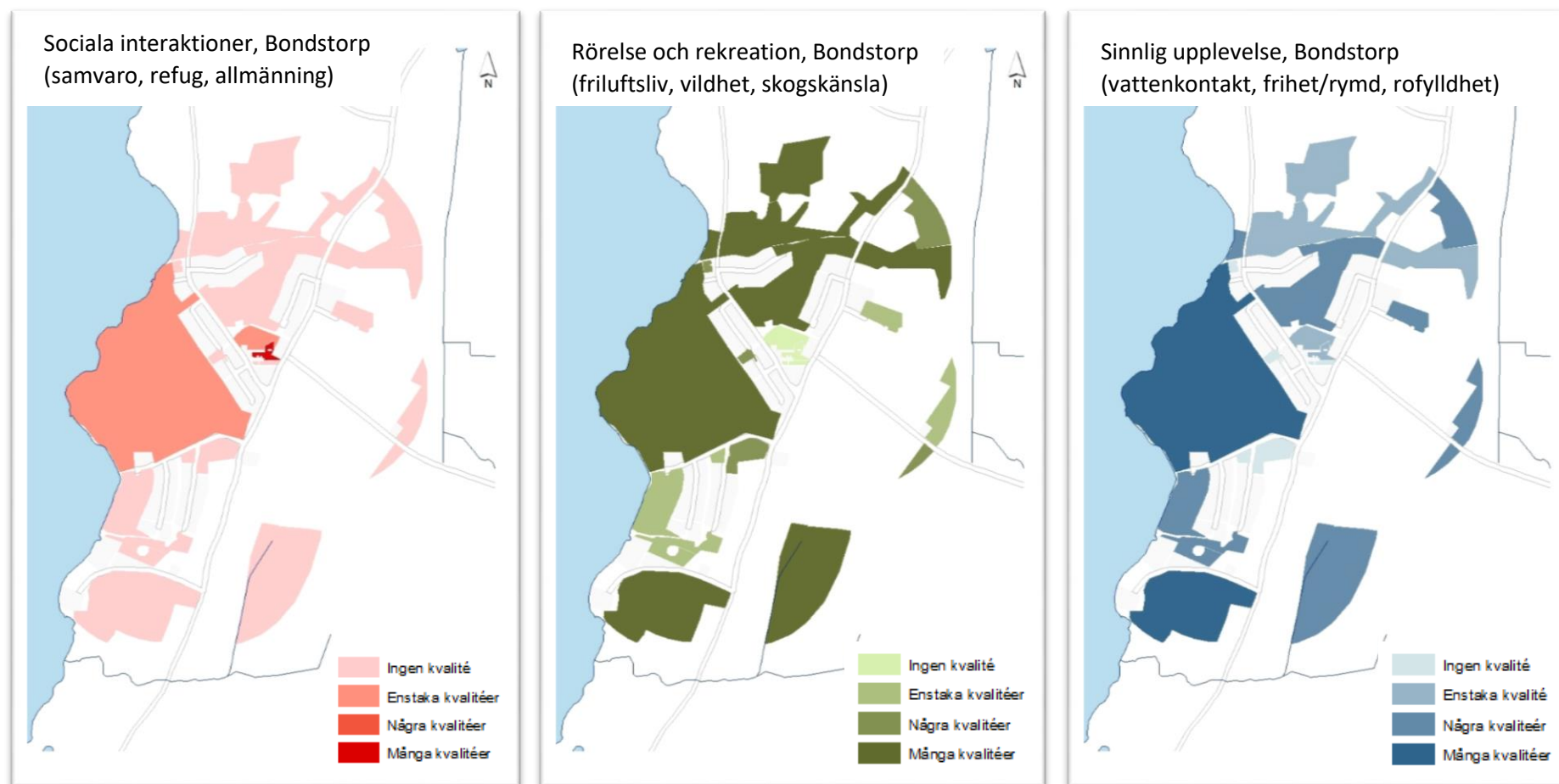

Figur 15: Kartan visar hur nära sociotoperna är i Bondstorp, alltså hur lätt eller svårt det är att ta sig till området. Koppling till cykelväg, närhet till busshållplats, antalet parkeringar, närhet till bostadsområde samt barriärer är faktorer som tagits i beräkning för att bedöma nåbarheten.

Figur 16: Kartan visar hur tillgängliga sociotoperna är i Bondstorp, alltså hur förutsättningarna ser ut för att kunna ta sig runt i ett område. Förekomst av gångvägar, topografi, underlag och skyltning är främst de parametrar som bedömts.

Societopernas upplevelsekvallitéer

Figur 17: Kartorna visar antalet upplevelsekvallitéer för olika kategorier i Bondstorp. Det finns god tillgång till värden kopplat till rörelse och rekreation, relativt god tillgång till sinnlig upplevelse, samt relativt få platser med många kvalitéer för sociala interaktioner.

Behov och utveckling

I Bondstorp finns det främst behov av att lägga energi på stråket längs med vattnet och fortsätta att utveckla det så att allmänheten har ett tillgängligt stråk. Belysning är önskvärt så att förutsättningar för trygghet och motion även kvällstid är möjligt. Under sommartid är det mycket aktivitet både vid sommarhemmet Sjöborgen och badplatsen, vilket innebär att stråket mellan dessa nyckelpunkter är extra relevant.

Lekplatsen vid Ekbacken är enligt kommunens lekplatsplan på gång att rustas upp, och invånarna önskar att ha kvar lekplatsen i befintlig form.

Skolan har goda möjligheter att röra sig i närnaturen. Skogen vid Ormanäset och i anslutning till badplatsen är det önskvärt från både barn och pedagoger att skapa möjlighet till mer aktiviteter likt linbanor och sagotroner. En aktivitetsplats med naturlig lek och träning som bjuder in till äventyr och spontanitet skulle skapa mycket mervärde för orten. Ett avtal för skolskog skulle kunna vara ett sätt att gå vidare med att stärka skolans närnatur.

De sinnliga upplevelserna är särskilt viktiga för de boende i Bondstorp då de har Rasjön och det öppna odlingslandskapet som en stark identitet. Just känslan av frihet och rymd och vattenkontakt är något som skulle kunna stärkas på orten. Behovet av hänsyn till strandzoner och värdekärnor för lövskog är dock stort, och ingrepp i naturen framförallt i de västra delarna av orten måste göras med stor försiktighet.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Bondstorp

Stärka

- Stärk strandstråket, framförallt mellan badplatsen och Sjöborgen. Tillgängligheten bör vara hög och belysning är önskvärt.
- Stärk badplatsen med äventyrslek, naturpedagogik och utegym.

Skapa

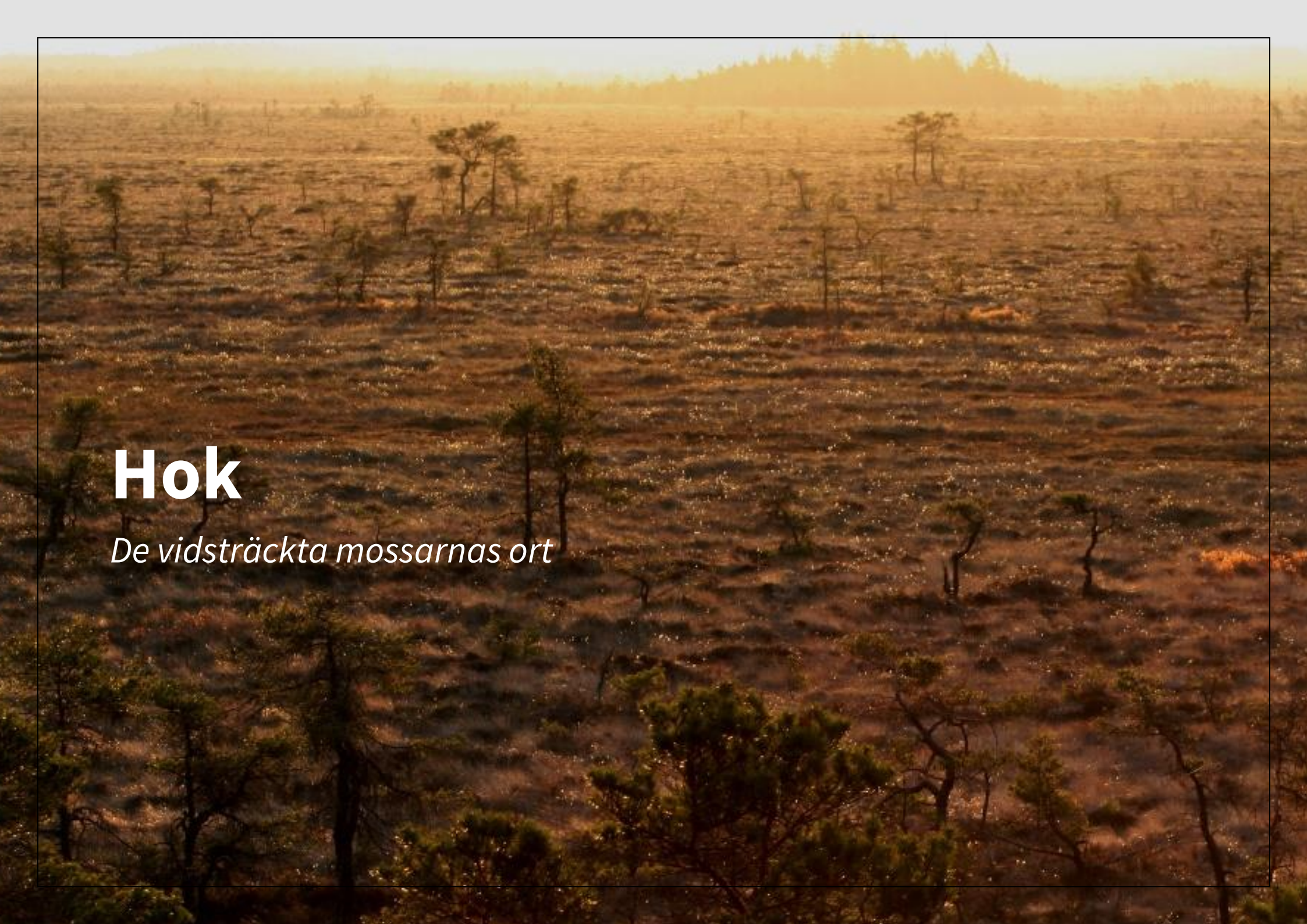

- Upprätta avtal om skolskog.

Spara

- Badplatsen.
- Ekbackens lekplats.

The image shows a wide, flat landscape, possibly a bog or tundra, with numerous small, dark, coniferous trees scattered across the terrain. The ground is covered in low-lying vegetation, appearing in shades of brown and green. In the far distance, a dense line of trees forms a dark silhouette against a bright, hazy sky. The overall lighting is warm and golden, suggesting a sunrise or sunset. The text "Hok" is overlaid on the left side of the image.

Hok

De vidsträckta mossarnas ort

Hok

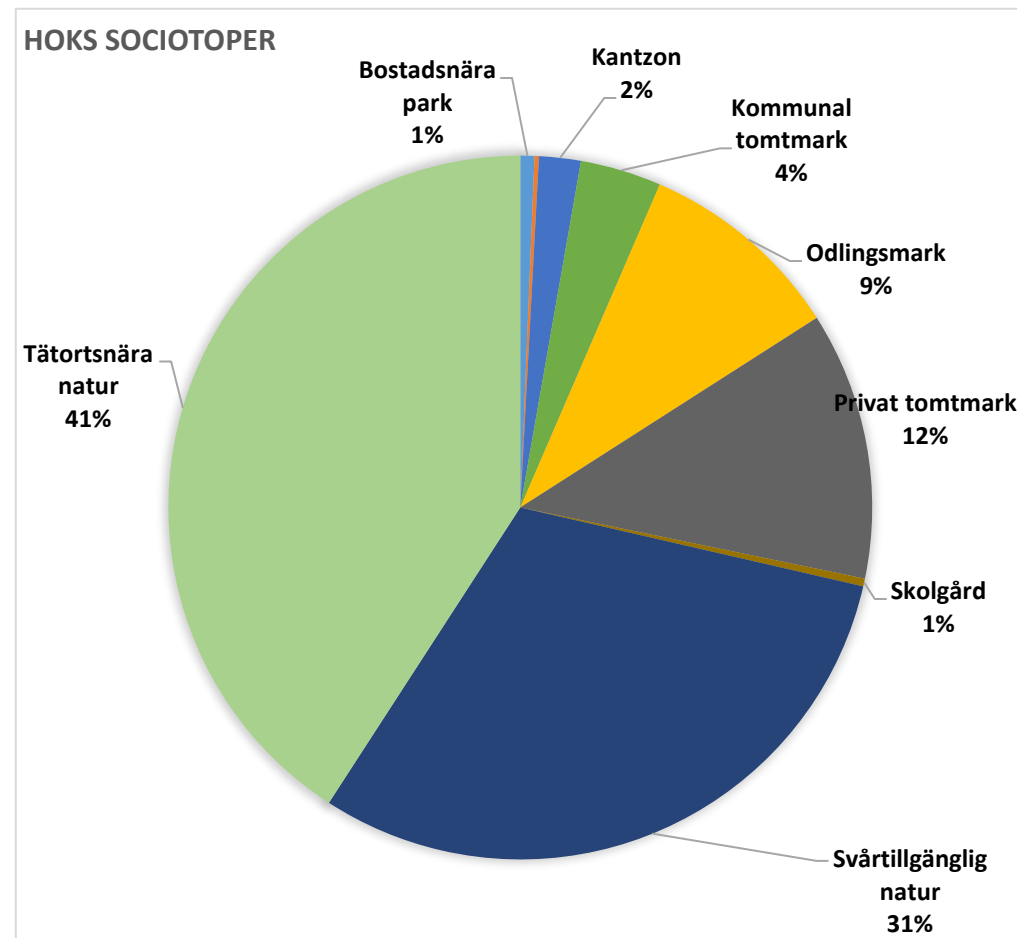
Allmän beskrivning

I Hok bor det runt 675 personer (källa SCB okt 2018) och det är den ort som växer starkast i kommunen efter Vaggeryd och Skillingaryd. Orten ligger i östra delen av kommunen utmed Jönköpingsvägen och i orten ansluter även Vaggerydsvägen samt väg 817.

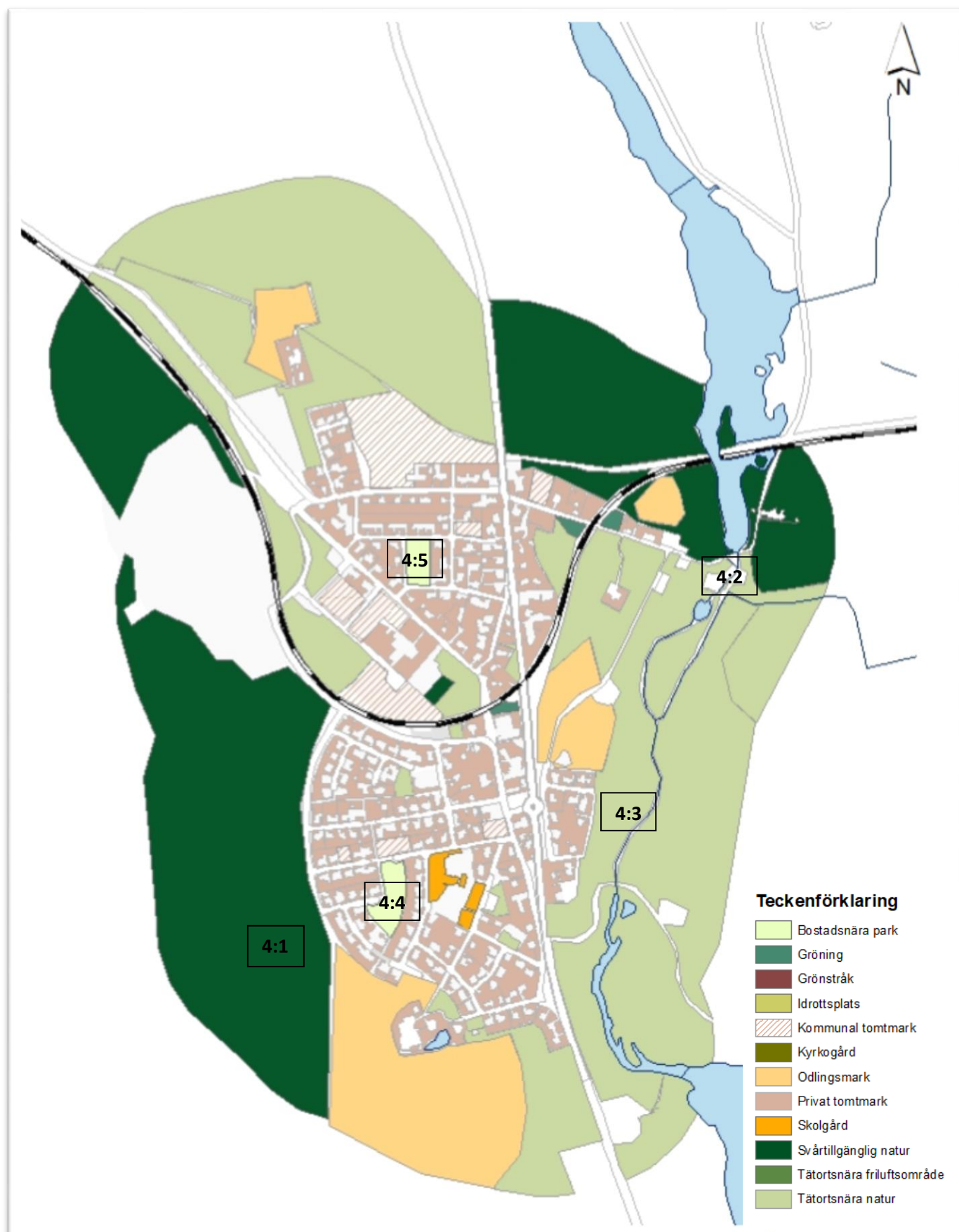
Järnvägen var viktig för den tidiga utvecklingen i samband med att industrin växte fram på orten. Idag är den en del av infrastrukturen från Halmstad och Jönköping via Vaggeryd mot Nässjö. Järnvägen går igenom Hok formad som en båge och delar upp orten i en nordlig- och en sydlig del. Hok påverkas av dessa infrastrukturbarriärer eftersom de skapar avstånd till den omgivande naturen och på många platser blir naturen svårare att nå och inte tillgänglig för invånarna.

Hoks omgivande natur består av mycket tätortsnära natur (41%) och svårtillgängliga natur (31%) och har höga värden kopplat till rörelse och rekreation samt sinnlig upplevelse. Det finns gott om skog och natur att vistas i som har hög nåbarhet men de sociala interaktionsvärdena är låga i Hok. Den omgivande naturen i öster består till stor del av Morarp och Mörhulta mossar och hela östra sidan blir därmed klassad som svårtillgänglig natur.

På orten finns en låg andel aktivt underhållen park, ägd av kommunen. Den kvalitativa parkmarken är 1 % i form av två bostadsnära parker och gröningar. Annat består i Hok av Skolgård, privat tomtmark i form av trädgårdar samt kommunal tomtmark.

Figur 18: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Hok (300 meter buffertzonen från tätortsgräns).

Figur 19: Kartan visar samtliga ytor med vegetation i Hok. Yterna har klassats efter vad de har för funktion och hur de används med olika områdestyper. Numreringen gör att man kan läsa mer om området i texten om sociotoper i Hok.

Sociotoper i Hok

Morarps och Mörhulta mossar

Väster om samhället finns Morarps- och Mörhulta mossar **(4:1)** som är Natura 2000 område. Morarps och Mörhulta mossar är två stora mossekomplex med högt värderade mossar och mader vid vattendrag. Morarps och Mörhulta mossar är ett relativt opåverkat våtmarksområde. Intill Mossen ligger även Morarps gård där tätortsnära odlingsmarker finns. Gården är en kommunalt utpekad kulturmiljö.

Bruksmiljön Lindefors

I Hoks nordöstra del ligger bruksgården Lindefors med omgivning **(4:2)**. Gården är en av ortens kulturmiljöer med en historia som sträcker sig tillbaka till 1200-talet.

Strövstråk längs med ån

I östra delen av Hok ligger ett vackert och varierade naturområde med strövstigar och vägar längs med Hokaån **(4:3)**. Området börjar vid Lindefors i norra delen av samhället och sträcker sig ner till Slaggvarp. Stråket har många kvaliteter kopplat till rörelse, rekreation och sinnlig upplevelse. Vidare norrut från Lindefors ansluter stråket till idrottsplatsen där Höglandsleden går vidare upp mot Hooks Herrgård.

Bostadsnära park

Det finns två bostadsnära parker med lekplatser i Hok med varierande upplevelsekvalitéer. I grunden består båda platserna av stora gräsytor med en lekplats samt en plats för bollspel. Den större av parkerna består av en stor fotbollsplan, ett träd, lekplats, liten kulle, grillplats och paviljong **(4:4)**. Den mindre parken har några fler träd, en lekplats och en boulebana **(4:5)**.

Bostadsnära park i Hok
Foto: Madeleine Larsson

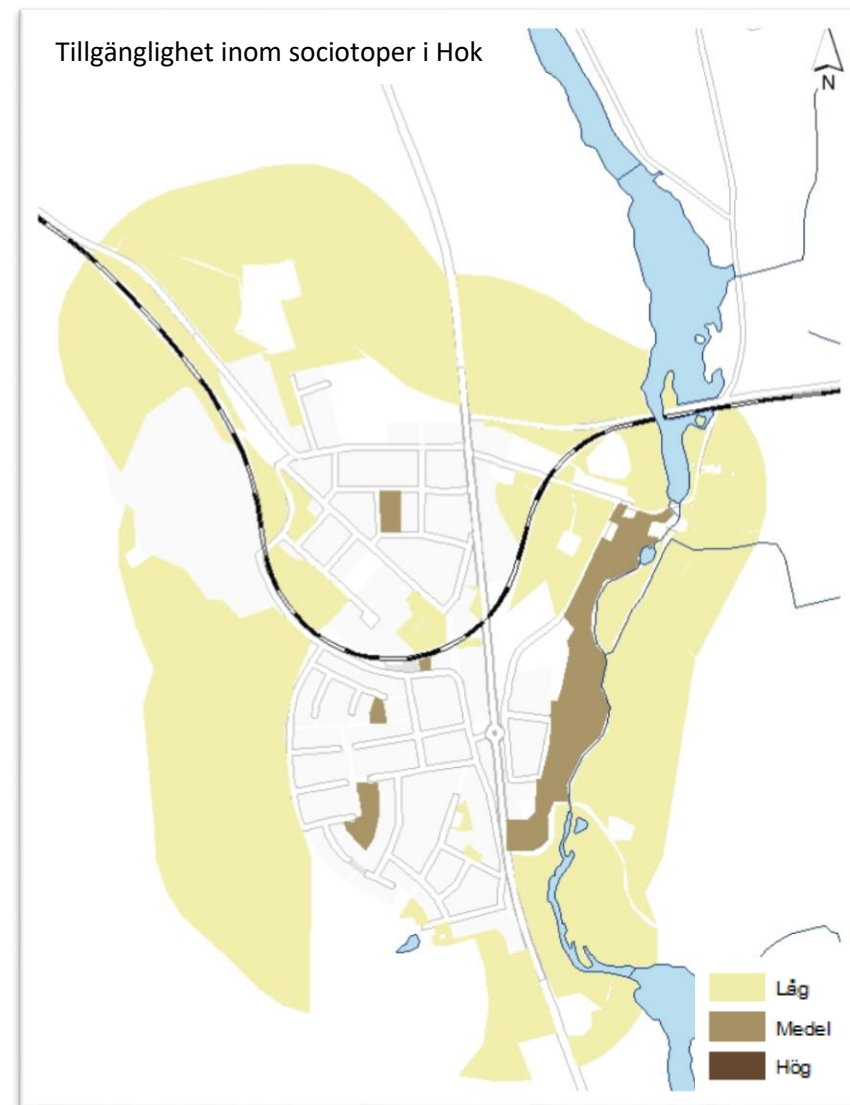

Hokaån
Foto: Madeleine Larsson

Sociotopernas nåbarhet och tillgänglighet

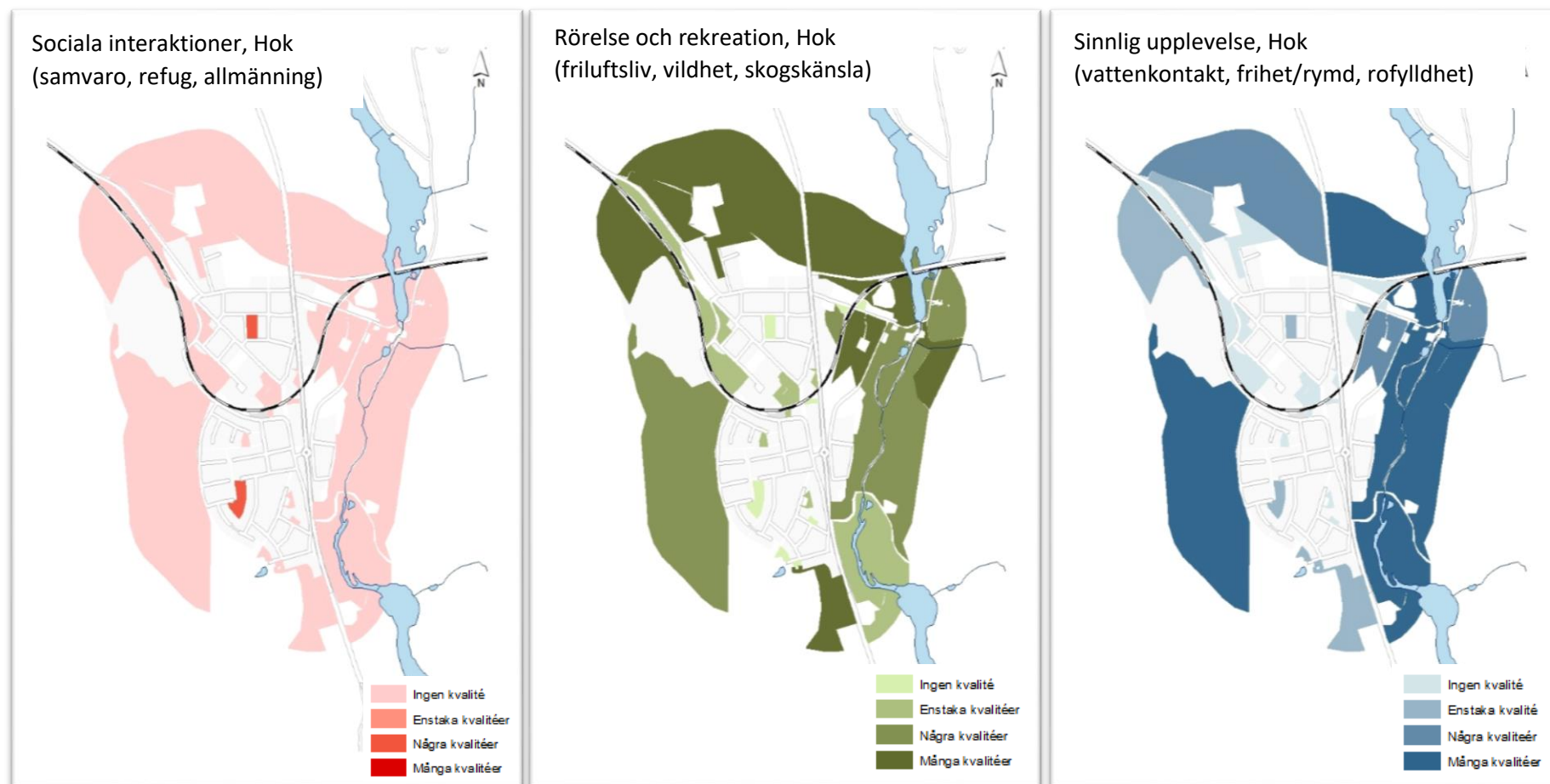

Figur 20: Kartan visar hur nåbara sociotoperna är i Klevshult, alltså hur lätt eller svårt det är att ta sig till området. Koppling till cykelväg, närhet till busshållplats, antalet parkeringar, närhet till bostadsområde samt barriärer är faktorer som tagits i beräkning för att bedöma nåbarheten.

Figur 21: Kartan visar hur tillgängliga sociotoperna är i Klevshult, alltså hur förutsättningarna ser ut för att kunna ta sig runt i ett område. Förekomst av gångvägar, topografi, underlag och skyltning är främst de parametrar som bedömts.

Societopernas upplevelsekvalitéer

Figur 22: Kartorna visar antalet upplevelsekvalitéer för olika kategorier i Hok. Det finns god tillgång till värden kopplat till rörelse och rekreation, relativt god tillgång till sinnlig upplevelse, samt relativt få platser med många kvalitéer för sociala interaktioner.

Behov och utveckling

Hok har god tillgång till vildmark i och med närheten till mossar och skogslandskap. Avseende sinnlig upplevelse så finns det främst värden vid mossen samt längs med Hokaån, som trots att den ligger så nära väg är relativt ostörd då det ligger så pass mycket längre ner topografiskt. På grund av infrastrukturerna är stråket längs med Hokaån och idrottsplatsen svåra att nå från västra delen av samhället, och vid vidareutveckling av Hok är det intressant att öka kopplingen till dessa områden. Även kopplingen från Hokaåns stråk till idrottsplatsen och vidare norrut från Hooks Herrgård via Höglandsleden är högst relevant och bör stärkas.

De bostadsnära parkerna behöver utvecklas med fler upplevelsequalitéer. Hokaåns stråk ligger strax över 300 meter från bostadsområdena väster om Riksväg 30, men på grund av vägen som barriär är de tätortsnära parkerna mycket viktiga för att tillgodose det vardagliga behovet av grönområden. Parkerna har idag flera anordningar och möjlighet till aktiviteter, men de är relativt enformiga (stora gräsytor med lekställning och bollspel). Genom att skapa rum och variera miljöerna kan flera behov tillgodoses, även de mer sinnliga upplevelsequalitéerna.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Bondstorp

Stärka

- Stärk förskolans utemiljö
- Stärk idrottsplatsens motionsspår med belysning
- Stärk stråket norrut från idrottsplatsen till Hooks Herrgård (Höglandsleden)

Skapa

- Utveckla de bostadsnära parkerna till samlade aktivitets- och mötesplats med flera upplevelsequalitéer.

Spara

- Promenadstråket längs med Hokaån

Skillingaryd

Sandödlans ort

Skillingaryd

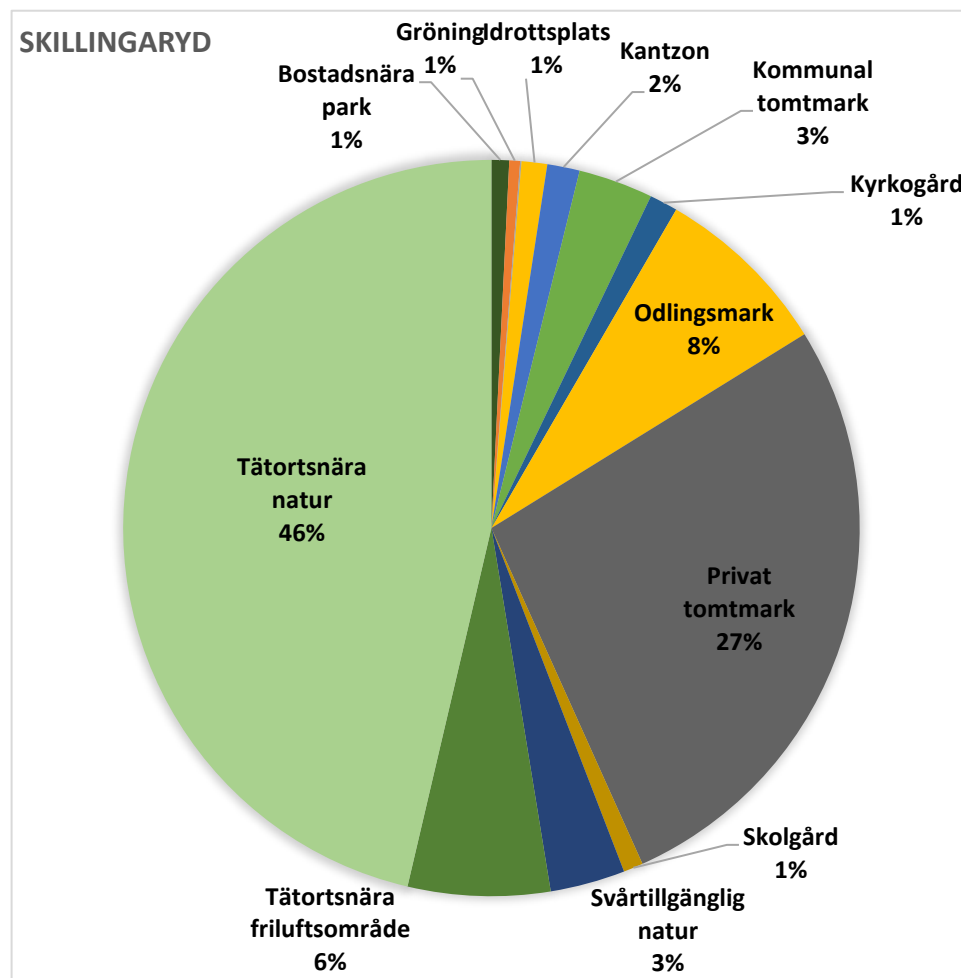
Allmän beskrivning

Skillingaryd har ca 4000 invånare och är kommunens näst största ort, samt en av kommunens två centralorter. För Skillingaryds samhälle lade verkstadsindustrin och järnvägen grunden till ortens tidiga utveckling. Skillingaryd ligger väster om Europaväg 4.

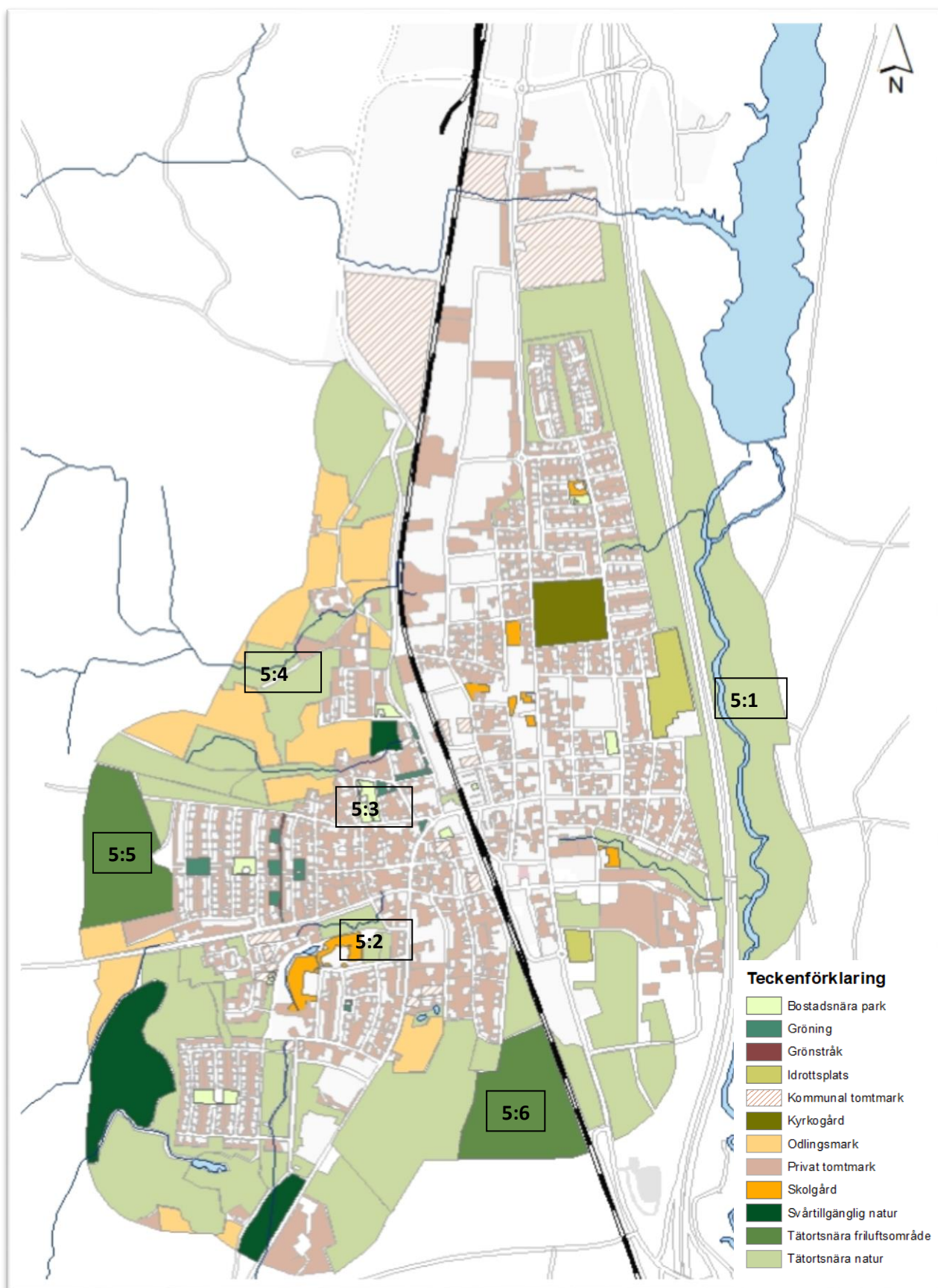
Skillingaryd har en grön karaktär framförallt väster om järnvägen, med flera bostadsnära parker, friluftsområden, odlingslandskap och gröna kilar som sträcker sig in i bebyggelsen. Öster om järnvägen, är andelen gröna miljöer lägre. På den östra sidan är det främst kantzonen till E4:an, Gropabäcken och kyrkogården som ger inslag av naturmiljö. Utöver det finns skolgårdar, lekplatser, två mindre parker och idrottsplatsen. Skillingaryds skjutfält i sydöst har givit orten en historisk karaktär och används som strövområde när det är tillåtet. Skillingaryd har gott om vatten men det är dolt på flera platser i samhället genom exempelvis kulvertering, eller avskärmat från samhället av barriärer.

Järnvägen, genomfartsvägen Storgatan och E4:an skapar barriärer mellan öst och väst på orten och dess omnejd. Skillingaryd är den tätort i kommunen med mest tätortsnära natur, trots det är det få gröna kilar som sammankopplar öst med väst i tätorten.

Tätortsnära friluftsområde, alltså områden med tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter utgör 6 % procent av Skillingaryds natur. Dessa områden är av stort värde för invånarnas rekreation och välmående. Den tätortsnära naturen, som är nåbar från samhället men inte har några specifika angöringar utgör 46% av naturen inom buffertzonen 300 meter från bebyggelsegräns. Gröna länkar som nästan binder ihop västra och östra delen av Skillingaryd består av bland annat Gropabäcken och gatorna med alléer och kantzoner i öst-västlig riktning.

Figur 23: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Skillingaryd (300 meter buffertzon från tätortsgräns).

Figur 24: Kartan visar samtliga ytor med vegetation i Skillingaryd. Ytorna har klassats efter vad de har för funktion och hur de används med olika områdestyper. Numreringen gör att man kan läsa mer om området i texten om sociotoper i Skillingaryd.

Sociotoper i Skillingaryd

Parker

Skillingaryd är den ort i kommunen med störst yta kvalitativ parkmark dvs aktivt underhållen park och gröning, ägd av kommunen. Många är bostadsnära parker men utöver det finns även Hembygdsparken.

Generellt sett är målgruppen för de bostadsnära parkerna barn. Som det påpekas i Grönplan för Skillingaryd, är behovet av att utöka målgrupperna stort. Eftersom de bostadsnära parkerna oftast är relativt ensidigt utformande, ställer detta höga krav på friluftsområdena då de blir de främsta målpunkterna för övriga målgrupper.

*"Pocketparken
Foto: Vaggeryds kommun*

*"Lekplats Lagagatan
Foto: Vaggeryds kommun*

Lagan, Fågelforsdammen och Fågelforsleden

Öster om E4 an slingrar sig Lagan i nord- sydlig riktning. Detta stråk **(5:1)** tillsammans med Fågelforsdammen fungerar, trots att E4 an avgränsar dem från tätorten, som ett mycket uppskattat område för rekreation och motion. Naturen utmed detta stråk har under långtid gallrats varsamt vilket skapat många gynnsamma miljöer för växter och djur. Från södra Skillingaryd kan man enkelt ta sig över motorvägen via en gång och cykelbro för att sedan följa å-fåran upp till Fågelforsdammen. Där kan man själv välja om man vill vika av mot tätorten igen via en tunnel under motorvägen eller fortsätta utmed Fågelforsdammens västra sida hela vägen upp till Vaggeryd.

Längs med Lagan går även Fågelforsleden. Leden är cirka sex kilometer lång och sträcker sig från Miliseum och genom Östra lägret, därifrån längs den östra sidan av Lagan till Fågelforsdammen och sedan väster om Lagan till Dule bäck. Fågelforsleden är utmärkt med grönmarkerade stolpar och går genom lummig grönska och vid porlande vatten. Ett område med gammelskog har kvalité motvarande nyckelbiotop. Den del där golfbanan byggts är formad av sanddyner som skapats direkt efter istiden. I norra delen passerar du en uråldrig hålväg som utnyttjats som gång- och ridväg innan fordon började brukas. Du följer slingrande stigar och kan utmed leden lära dig mer om områdets historia, fauna och flora. Mer än 20 skyltar berättar om detta. Längs med leden finns rastplatser och det finns möjlighet till bad eller fiska. Fiskekort för Hjortsjön gäller också i Fågelforsdammen. Ungefär i mitten av leden passeras Götaströms golfklubb, och i närheten av den finns restaurang och kiosk. Stigen är anpassad för såväl barnvagnar som cykel och fyrhjulig elmoped.

Stråket har bedömts ha medel nåbarhet i analysen. Anledningen är främst de passager som finns under och över E4:an på flertalet platser och som ökar nåbarheten ut till strövområdet.

Bro Fågelforsleden
Foto: Vaggeryds kommun

Fågelforsleden
Foto: Vaggeryds kommun

Fårhagen

I västra Skillingaryd ligger den i folkmun titulerade Fårhagen **(5:2)**. Fårhagen har sedan många år tillbaka betats av får under vår och sommar. De senaste åren har fåren bytts ut mot småhästar i form av shetlandsponnyer. Grönområdet är av stort värde för invånarna och omnämnt i medborgardialogen.

Fridhäll

Alldeles intill fårhagen ligger Fridhäll **(5:2)**. Fridhäll är missionskyrkans sommarresidens och består av ett vackert grönområde med möjlighet till diverse aktiviteter. I området finns lekplats och en utomhusscen. Området används av kyrkan men även av skola, förskola och av föreningslivet på orten.

Hembygdsparken

Hembygdsparken **(5:3)** är en parkliknande miljö med plats för sommarfiranden samt att flertalet historiska byggnader flyttats till platsen. Området förvaltas av Tofteryd- Hagshults Hembygdsförening. Området är lummigt med flertalet stora lövträd samt med både klippta och mer vilda gräsytor vilket gör området relevant även för biologisk mångfald i tätortsmiljön. Det finns ett vagnsmuseum och utställningar i byggnaderna, vilket gör att grönområdet besöks av bland annat skolklasser för undervisning.

”Fridhäll”
Foto: Hanna Grönlund

”Fårhagen”
Foto: Hanna Grönlund

Fåglabäck

Fåglabäck är fastighetsnamnet på en del av ett stort rekreationsområde i Skillingaryd **(5:4)**. Området består av grusvägar intill odlingsmark och strövområden med anslutning till Höglandsleden. Fåglabäck är ett naturområde som invånare, skola, förskolor och föreningar besöker för att idrotta, umgås och vara nära naturen. Detta område är med andra ord mycket viktigt för rekreation och invånarnas hälsa och välmående och har en stark förankring till invånarna på olika sätt.

Grönelund

Friluftsområdet Grönelund är Skillingaryds stora utpekade friluftsområde **(5:5)**. Området innefattar ett större område med olika markägare. Grönelund som friluftsområde med fastigheter och området knutna till föreningsverksamheten drivs av Skillingaryds frisksportsförbund. Platsen pekades tydligt ut i kommunens medborgardialog som min gröna plats av många. På Grönelund finns promenad och löparstråk, på vintern spåras skidspår, där finns ett utegym, fotbollsplan och plats för utomhusaktiviteter av olika slag. Kommunens föreningar använder Grönelund för sommarträning och de senaste åren har även en cricketverksamhet vuxit fram (USCC Skillingaryd FK). Grönelund är en plats för gemenskap och fysisk aktivitet som uppskattas av de flesta oavsett ålder eller ursprung och platsen uppmanar till att integrera invånarna kring gemensamma intressen.

Trolleberget

Trolleberget är ett större småkuperat skogsområde med stig- och bäcksystem lokaliserat nära bebyggelse och centrum **(5:6)**. Området har naturliga stigar som genom åren varit en del av invånarnas dagliga motionsspår eller utflyktsmål för skola och förskola. Sedan 2017 bedriver frisksportarna en mountainbike-bana i området för kommunens invånare i olika åldrar.

Fåglabäck
Foto: Vaggeryds kommun

Grönelund
Foto: Vaggeryds kommun

Närhet till kvalitativa grönområden

I de två större centralorterna som består av flertalet bostadsområden är det relevant att undersöka hur långt de boende har till närmaste grönområde. De områdestyper som har valts in i denna analys är bostadsnära park och tätortsnära friluftsområde. Dessa områden har valts för att de sköts kontinuerligt och de har ofta en högre grad av tillgänglighet så att exempelvis människor med begränsad rörlighet kan ta sig fram.

En bostadsnära park, eller som det kallas i Boverkets skrift "lokalparken" bör ligga inom 200 meter från bostaden. I Skillingaryd har vi främst dessa typer av områden i de västra delarna av samhället.

Ett tätortsnära friluftsområde, eller "tätortspark" som det kallas i Boverkets skrifter bör ligga inom 500 meter från bostad. Det är främst Grönelund och Trolleberget som är relevanta för denna kategori. Fågelforsleden är även relevant, men avskärmas till stor del av E:4 och har därför inte räknats in i analysen.

Sammanfattningsvis i Skillingaryd ser vi en mycket god tillgång till både bostadsnära park och friluftsområde framförallt i de västra delarna av samhället. De bostadsområden som inte infryms i någon buffringszon är framförallt i samhällets nordöstra delar så som Ahlsultsområdet och området mellan kyrkogården och järnvägen, där även Fågelforssskolan och sporthallen ligger.

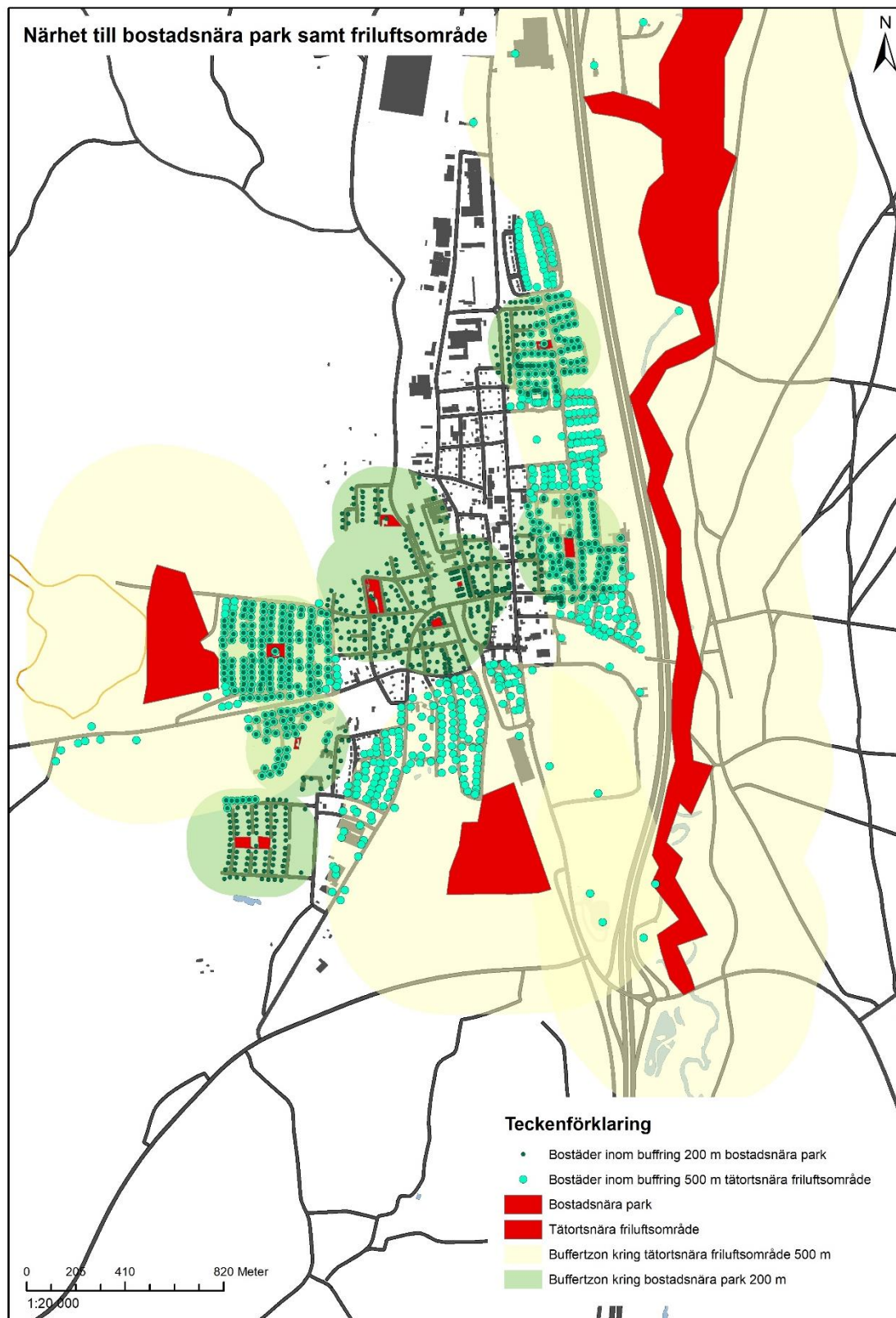
Närparken (*t.ex. en liten skyddad lekplats, kvarters-skogsdunge eller samlingsplats eller mindre gröning avsedd för sociala aktiviteter*), bör helst ligga inom 50 m från bostaden.

Lokalparken (*t.ex. ett mindre grönområde med funktioner för lek, motion, sociala interaktioner*) bör kunna nås inom 200 m från bostaden och utan att man behöver korsa trafikerade vägar.

Tätortsparken (*t.ex. ett större stråk anpassat för många samhällsinvånare, tätortsnära friluftsområden, ett sammanhängande stråk med stigar, motionsspår med tydliga rastplatser och målpunkter*) bör ligga inom 500 m från bostaden, dock inte längre bort än 800 m.

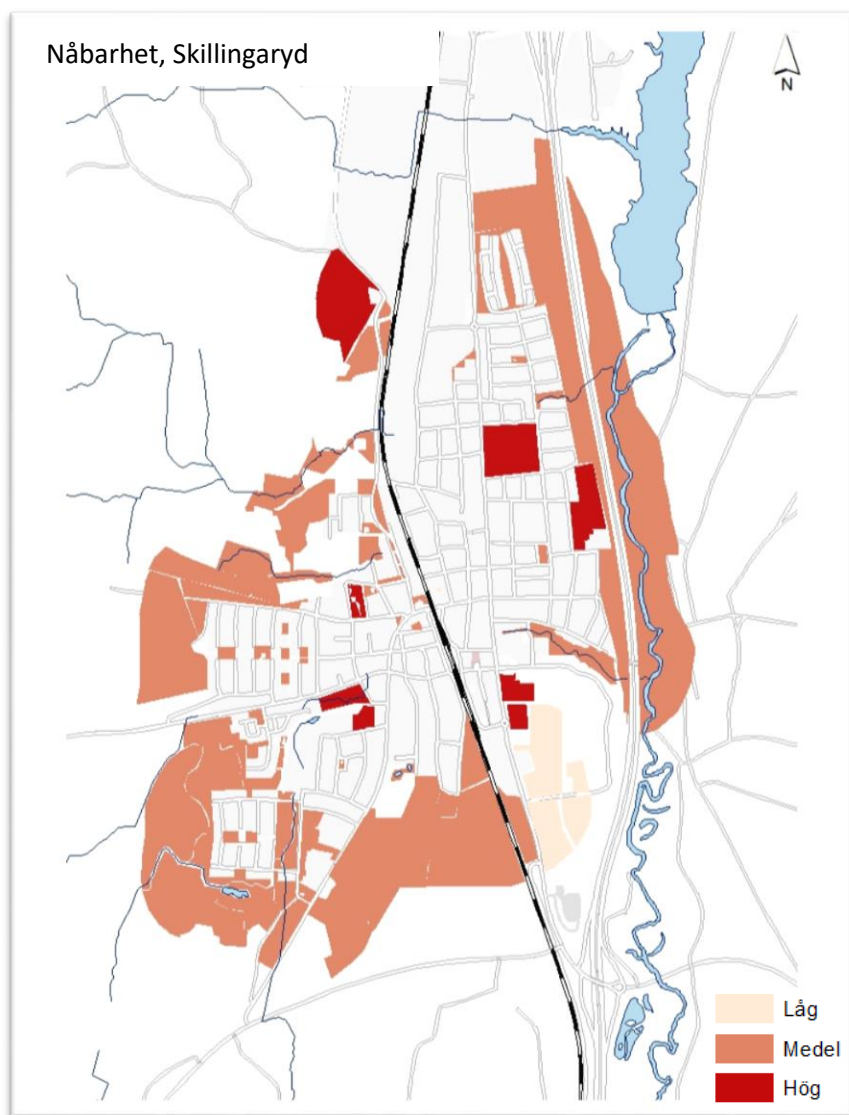
Källa: Bostadsnära natur - inspiration & vägledning, Boverket augusti 2007

Bostäder inom 200 meter från bostadsnära park eller inom 500 meter från tätortsnära friluftsområde

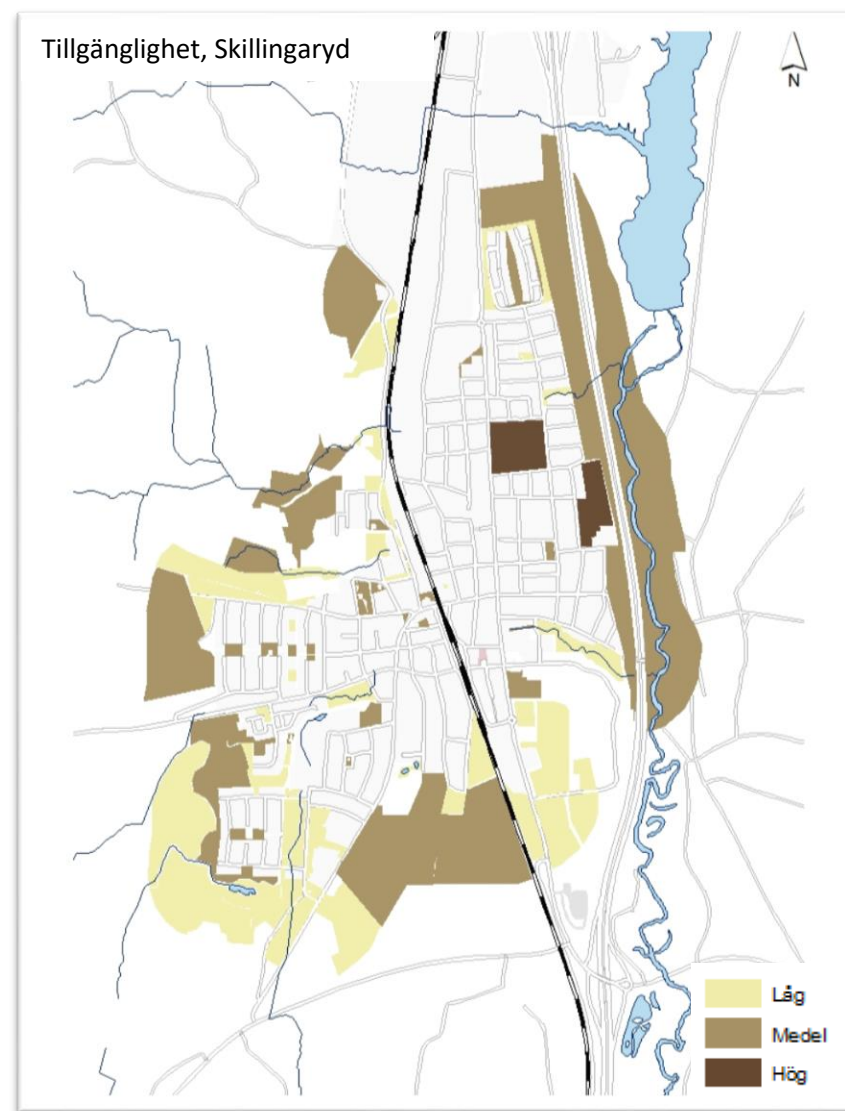

Figur 25: Kartan visar vilka bostäder i Skillingaryd som ligger inom 200 meter till en bostadsnära park (grön zon) samt vilka som ligger inom 500 meter till ett tätortsnära friluftsområde (gul zon). Efter remissen har även Fågelforsleden längs med Lagan lagts till då det har värden för det vardagliga friluftslivet med flera angoringar längs vägen. Barriären i form av motorvägen gör dock att avståndet ofta är längre än 500 meter för de bostäder som ligger inom buffertzonen för Lagans stråk.

Sociotopernas nåbarhet och tillgänglighet

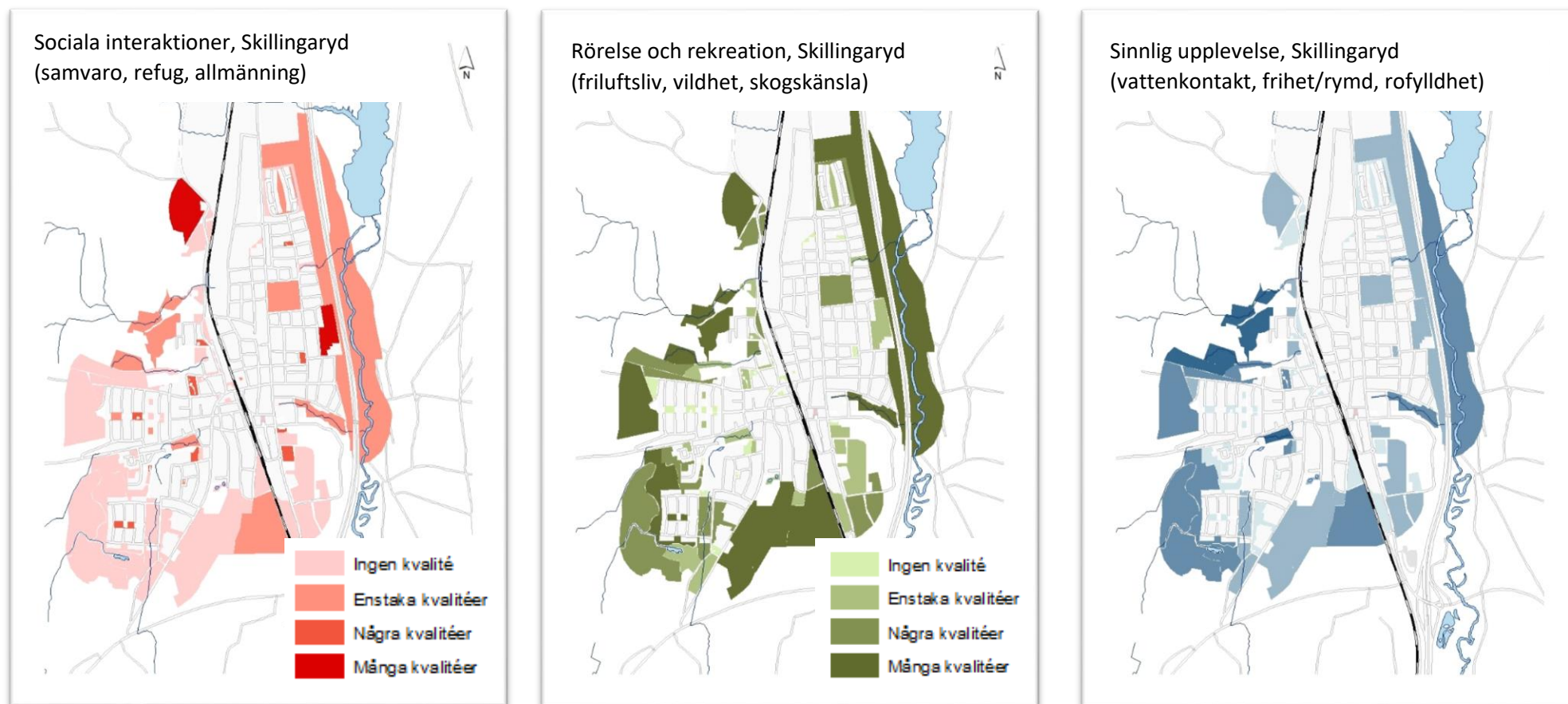

Figur 26: Kartan visar hur nåbara sociotoperna är i Skillingaryd, alltså hur lätt eller svårt det är att ta sig till området. Koppling till cykelväg, närhet till busshållplats, antalet parkeringar, närhet till bostadsområde samt barriärer är faktorer som tagits i beräkning för att bedöma nåbarheten.

Figur 27: Kartan visar hur tillgängliga sociotoperna är i Skillingaryd, alltså hur förutsättningarna ser ut för att kunna ta sig runt i ett område. Förekomst av gångvägar, topografi, underlag och skyltning är främst de parametrar som bedömts.

Sociotopernas upplevelsekvalitéer

Figur 28: Kartorna visar antalet upplevelsekvalitéer för olika kategorier i Skillingaryd. Sinnlig upplevelse är starkt kopplat till Fåglabäck. Lagan, Trolleberget och Grönelund är viktiga områden för rörelse och rekreation. För sociala interaktioner är det få områden med många kvalitéer, där Movalla idrottsplats och Attila hundklubb får högst värden. Dessa områden har dock väldigt specifika användningsområden vilket gör att deras värde som sociotoper för allmänheten är lägre.

Behov och utveckling

Föra in fler upplevelsekvantiteter i centrum

Upplevelsekvantiteterna för vildhet, vattenkontakt och rofylldhet behöver stärkas i de centrumnära miljöerna. För de invånare som har svårt att ta sig ut till friluftsområdena, men som inte attraheras av de bostadsnära parkerna med fokus på barn, behöver tillgång till dessa typer av upplevelsekvantiteter.

Bredare målgrupp

I de östra och centrala delarna av Skillingaryd är kyrkogården, de gröna skolgårdarna, idrottsplatsen och bostadsnära parkmark mest relevanta för den vardagliga möjligheten till kulturella ekosystemtjänster. Områdena har hög nåbarhet och god tillgänglighet och de har även många eller några kvaliteter kopplat till sociala interaktioner. Det är dock problematiskt att flera av dessa områden riktar sig till specifika målgrupper eller aktiviteter, vilket gör att funktionen som sociotop blir begränsad. De centrala delarna av Skillingaryd saknar bostadsnära parkmark med en bred målgrupp och eftersom den tätortsnära naturen finns i samhällets utkanter blir tillgången till vardagsnaturen i många fall låg i hela Skillingaryds östra del.

Koppla ihop öster med väster

I Skillingaryd är det relevant att koppla samman de gröna kilarna i tätortsbebyggelsen mellan öster och väster. Detta innebär att flertalet av utvecklingsförslagen gällande att stärka och skapa nya värden är just för centrummiljöerna samt i östra delen av samhället. I de västra delarna finns en god tillgång till gröna miljöer och större friluftsområden, men där finns även ett tydligt tryck på friluftsområdena av exploatering. Detta gör att det är fler utvecklingsförslag inom kategorin "spara" i de västra delarna av orten. Områdena har många kvaliteter kopplat till rörelse, rekreation och sinnlig upplevelse och bör sparas ur ett folkhälsoperspektiv.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Skillingaryd

Stärka

- Stärk Grönelund friluftsområde
- Fortsätt utveckla och underhålla Fågelforsleden/vattennära mötesplatser
- Stärk tillgängligheten till allmän platsmark i bostadsområden, framförallt i Ahlshultsområdet.
- Stärk utemiljöer vid Sörgårdens vård- och omsorgsboende
- Stärk park vid Tallbackens förskola med fler upplevelsekvantiteter.
- Stärk Fågelforssskolans utemiljö och Gullbäckens förskolas utemiljö
- Stärk Vasaparken Östra Allégatan- fler målgrupper
- Stärk Hembygdsparken

Skapa

- Skapa central aktivitetsplats med stor målgrupp.
- Skapa gröna oaser i centrala Skillingaryd för de som inte kan ta sig ut till friluftsområdena.

Spara

- Spara Fåglabäck och dess rekreativvärden.
- Spara Fridhäll
- Spara Grönelund friluftsområde

Vaggeryd

Vattnets ort

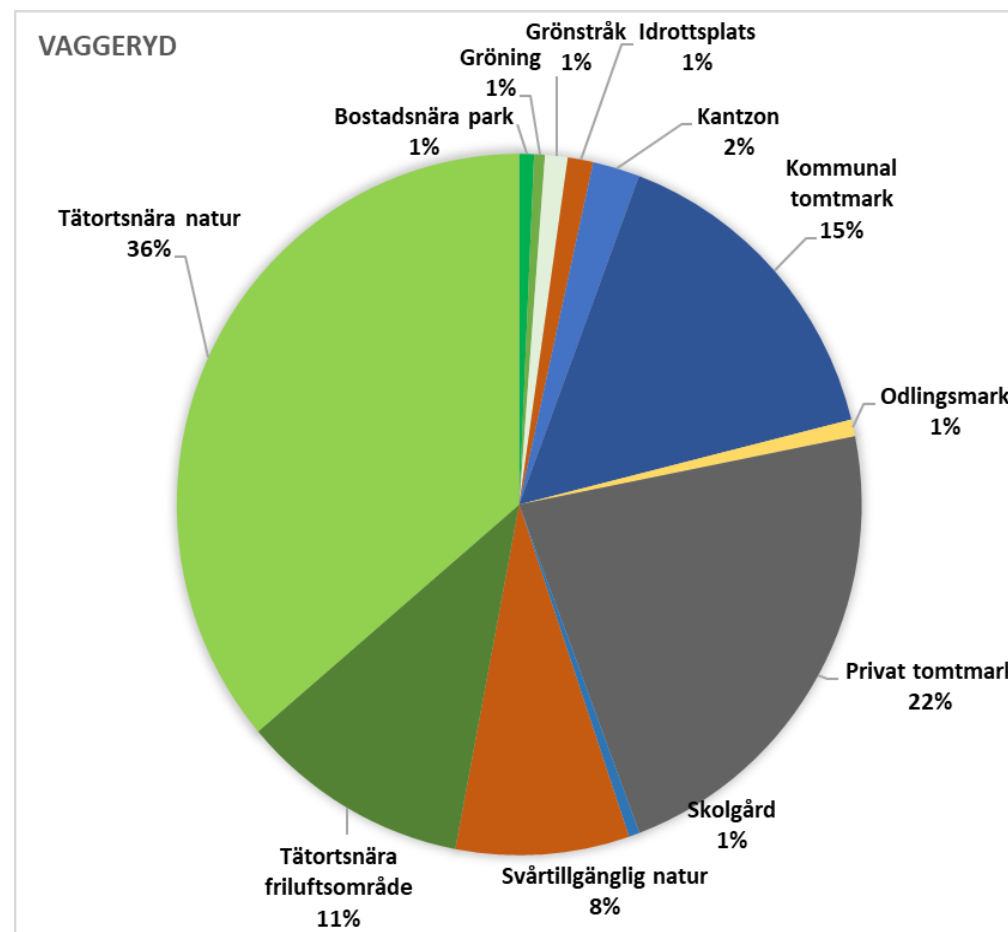
Vaggeryd

Allmän beskrivning

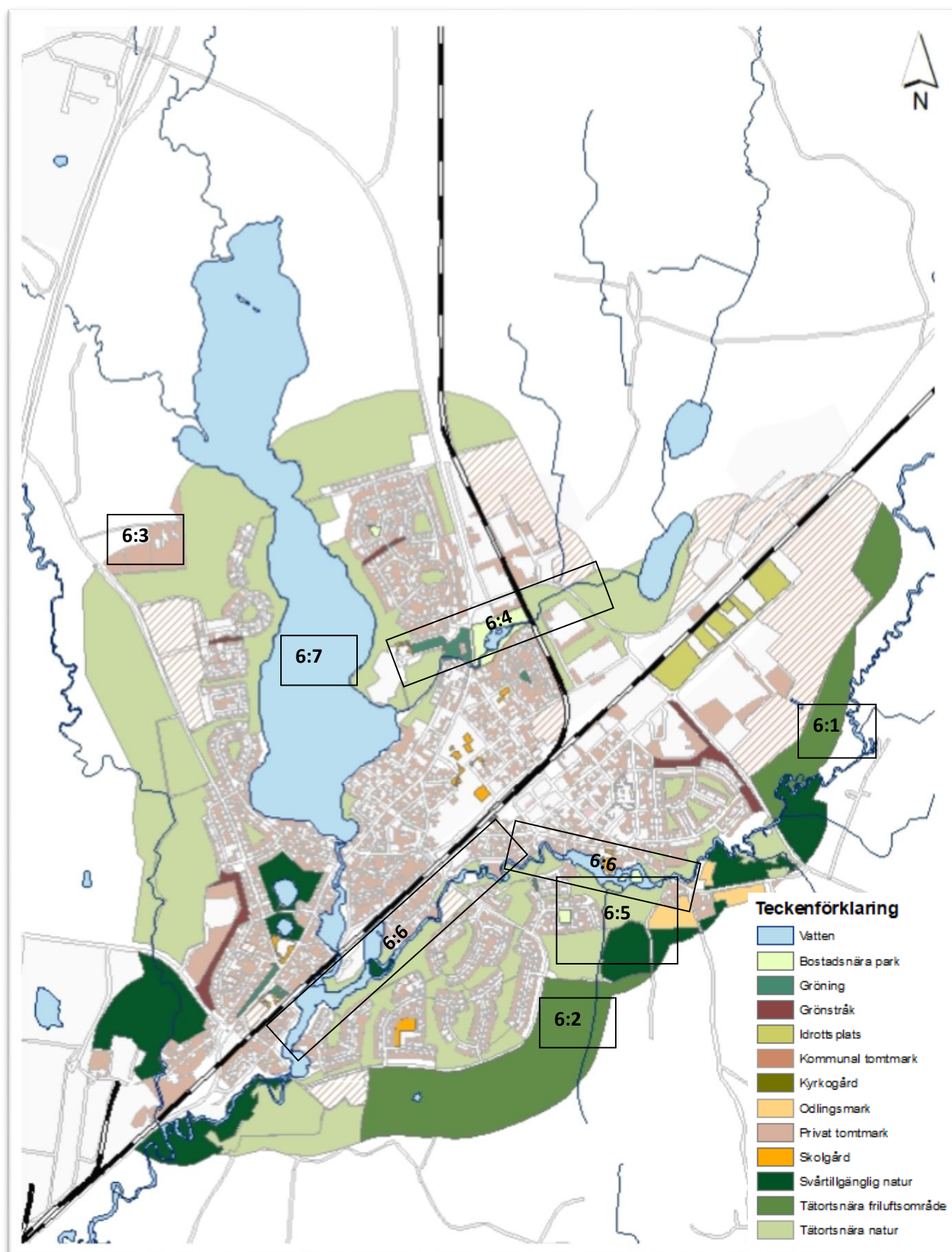
Vaggeryd är kommunens största ort. I Vaggeryd bor det ca 5250 invånare. Infrastrukturen bildar barriärer för orten genom E4:an, Jönköpingsvägen samt Järnvägen som går i nord-sydlig riktning. I Vaggeryds historia har bruksmiljöerna varit en bidragande del till ortens utveckling. Dessa bruk var beroende av vatten och bebyggelsen växte sakta upp intill. Vattnet är därmed en viktig del av orten och ett vackert inslag genom Hjortsjön, Lagan samt Linnarnäcken som bidrar till Vaggeryds identitet.

De kvalitativa natur-/rekreationsområdena dvs aktiv användning med tillgång till stigar, angöringar och aktiviteter samt den omgivande naturen utgör en stor del av ortens gröna miljöer. Områdena finns framför allt i Vaggeryds utkanter genom tätortsnära natur samt två friluftsområden. Den tätortsnära naturen står för 37% och de tätortsnära friluftsområdena för 11 % samt svårtillgänglig natur 8% inom buffertzonen 300 meter. Dessa områden är viktiga för invånarnas rekreation och välmående. Till dessa kategorier tillhör även de gröna miljöerna och stråken intill vatten. Dessa platser har många områden med stigar utmed ortens många vattendrag. Gröna länkar i bebyggelsen finns främst längs med de vattennära stråken.

Trots att Vaggeryd är kommunens största ort finns på orten en mycket liten del ytor för park. Endast 1 % av Vaggeryd består av bostadsnära park och 1 % av gröning. Därmed är Vaggeryd den ort relaterat till sin storlek och invånarantal med minst yta kvalitativ parkmark (aktivt underhållen park och gröning, ägd av kommunen.) Mindre bostadsnära parker med lekplatser finns inom ortens bostadsområden men utöver det är det endast Pumpsparken vid vattentornet som är klassad som parkmark och som ligger centrurnära. Linnarbäcksparken samt Missionsparken är inräknade i ytan bostadsnära park men är klassade som naturområde i kommunens beslutade detaljplaner.

Figur 29: Diagrammet visar andelen av olika typer av grönstruktur i Vaggeryd (300 meter buffertzonen från tätortsgrens).

Figur 30: Kartan visar de olika områdestyperna för grönområdena i Vaggeryd.

Sociotoper i Vaggeryd

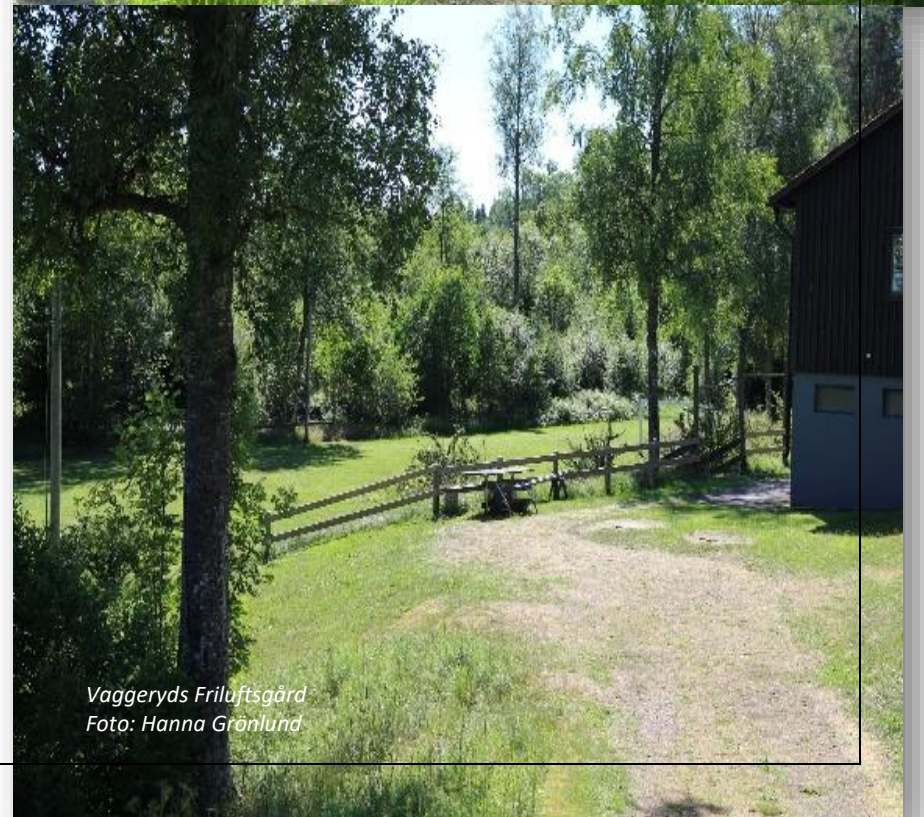
I Vaggeryd utgör främst Lagan och Hjortsjön stråk inom samhället med stråk, stigar och promenadvägar. Det finns även två större centrala parker i form av Linnarbäcksparken och Missionsparken.

De stora villaområden Södra Park ligger i direkt anslutning till Friluftsgården i söder, Östermo bostadsområde intill det kommunala naturreservatet Östermoskogen i öster samt Västra strand ligger sydväst om friluftsområdet Bäckalyckan. De tätortsnära Friluftsområdena i Vaggeryd skapar gemenskap och social samvaro och ger många upplevelsekvallitéer inom samtliga kategorier. Områdena har även en stor betydelse för människans sinnesro och avkoppling.

Den tätortsnära naturen och friluftsområdena har medel eller hög nåbarhet och tillgänglighet och de har även många eller några kvaliteter kopplat till rörelse och rekreation samt sinnlig upplevelse.

Väg mot Vaggeryds Friluftsgård
Foto: Hanna Grönlund

Vaggeryds Friluftsgård
Foto: Hanna Grönlund

Östermoskogen

I östra delen av Vaggeryd ligger det kommunala naturreservatet Östermoskogen (6:1). Området ligger inom promenadavstånd från Vaggeryds centrum och sträcker sig norrut utmed Lagan. Största delen av området består av äldre barrblandskog med mycket lingon- och blåbärris. I området finns också flera områden med kulturlämningar. Östermoskogen är populärt friluftsområde som besöks för promenader, svamp- och bärplockning.

Friluftsområdena

I Vaggeryd finns två större tätortsnära friluftsområden, Friluftsgården i söder **(6:2)** samt Bäckalyckan i väster **(6:3)**. Dessa områden ligger i anslutning till två av ortens stora villaområden. Friluftsgården är Vaggeryds största friluftsområde med varierande terräng och naturtyper. På Friluftsgården finns klubbstugor och fotbollsplaner, utegym samt elljusspår, stigar och plats för orientering. På Bäckalyckan finns klubbstuga, lekplats och terräng hinderbana samt fina motion- och promenadstigar i sjö nära barrskog.

Missionsparken och Höga Bränna

Intill Lagan på södra park finns Missionsparken och Höga Bränna **(6:5)**. Missionsparken ett strövområde utmed Lagan med varierande karaktär. Höga Bränna är en ekplantering på kommunal mark intill Friluftsgården i södra Vaggeryd.

*Del av Missionsparken
Foto: Hanna Grönlund*

*Östermoskogens naturreservat
Foto: Länsstyrelsen*

Linnarbäcksparken och Linnarbäcken våtmarksområde

Linnarbäcksparken är en av Vaggeryds kommuns bostadsnära parker **(6:4)**. Området Linnarbäcksparken är ett resultat av kommunens Grönplan för Vaggeryd där man utvecklade området och satsade på åtgärder för öka användningen och tillgängligheten i området. Området är idag ett fint grönt inslag i Vaggeryd utmed Jönköpingsvägen. Området är en del av Linnabäckssrådet som sträcker sig från Hjortjön till Yggesjön och Gärhovsgölen och förbinder de båda sjöarna via bäck och våtmark. Runt Yggesjön och gölen finns det bitvis strövstigar, omgivningen består av främst tallskog men även en del gran i de blötare partierna. Utmed bäcken mellan Gärhovsgölen och Yggesjön är det sankt och vegetationen består främst av björk, i kommunens skogbruksplan är avsikten att bevara området utmed bäcken orört. Ur Yggesjön mynnar Linnarbäcken som fortsätter vidare till Linnarsjön inne i Vaggeryd. Möjligheten att gå utmed Linnarbäcken till Linnarsjön hindras av att järnvägen korsar över Linnarbäcken. Runt Linnarsjön är det stora klippta gräsmattor och anlagda rabatter. Där finns även någon enstaka gångstig samt en bro över bäcken. Linnarbäcken mynnar i väster ut i Hjortsjön. Runt mynningen är det ett våtmarksområde. Vägen fram till Fenix kunskapscentrum kantas av en allé och till höger finns det parkmark bestående av klippta gräsmattor. Våtmarksområdet skapar tillsammans med delar av intilliggande parkmark det bredaste och tydligaste gröna stråket i Vaggeryds tätort.

Pumpparken

Pumpparken ligger i centrala Vaggeryd i anslutning till järnvägen och vattentornet. Parken är en liten pocketpark med planteringar, konst grusgång och sittplats.

Linnarbäcksparken
Foto: Hanna Grönlund

Pumpparken
Foto: Madeleine Larsson

Lagan

Lagan, Sydsveriges största vattendrag, sträcker sig i nordostlig sydvästlig riktning genom de södra delarna av Vaggeryds tätort **(6:6)**. Lagan är bitvis meandrande (slingrande i landskapet) och har bredare partier vid vårdcentralen och mellan Kvarnen och Missionsparken. I mars 2018 startade projektet med att utveckla vattennära mötesplatser längs Lagan i Vaggeryds kommun. Syftet med programmet är bland annat att öka attraktionskraften av Lagan och dess omgivningar. Genom programmets strategier ska Lagan-områdets kvaliteter, möjligheter och mervärden för människor och miljön stärkas.

Hjortsjön

Hjortsjön är en värdefull fisk- och fågelsjö **(6:7)**. Hjortsjön är en viktig del av Vaggeryds friluftsliv, eftersom strandkanterna är en utmärkt plats för motion och rekreation och vattnet för bad och fiske. Södra delen av Hjortsjön ligger inne i tätorten och strandkanten utgör i sig ett grönt stråk, men är svårtillgänglig på flera platser på grund av privata markägare. Hjortsjöns norra del domineras av gran- och tallskog men området har även en mer varierad natur med olika typer av våtmarker samt Gnyltåns och Bodabäckens utlopp till Hjortsjön. Vandringslederna Höglandsleden och Munkaleden går genom detta område och stigarna har en varierad närhet till strandkanten. Närhetens skiljaktighet beror på att våtmarkerna gör det svårt att följa strandkanten. Vid våtmarken i norr, vid Granviken, är det svårt att ta sig förbi. Området har många fina natur- och rekreationsmiljöer och avsikten enligt gällande översiktsplan för Vaggeryds kommun är att bevara största delen av norra Hjortsjön som ströv- och naturområde.

*Hjortsjön
Foto: Hanna Grönlund*

*Lagan
Foto: Hanna Grönlund*

Närhet till kvalitativa grönområden

I de två större centralorterna som består av flertalet bostadsområden är det relevant att undersöka hur långt de boende har till närmaste grönområde. De områdestyper som har valts in i denna analys är bostadsnära park och tätortsnära friluftsområde. Dessa områden har valts för att de sköts kontinuerligt och de har ofta en högre grad av tillgänglighet så att exempelvis människor med begränsad rörlighet kan ta sig fram.

En bostadsnära park, eller som det kallas i Boverkets skrift "lokalparken" bör ligga inom 200 meter från bostaden. I Vaggeryd har vi främst dessa typer av parker i de östra delarna av samhället.

Ett tätortsnära friluftsområde, eller "tätortspark" som det kallas i Boverkets skrifter bör ligga inom 500 meter från bostad. Det är främst friluftsgården och Östermoskogens naturreservat, samt framöver även vattennära mötesplatser längs med Lagan som är relevanta för denna kategori.

Sammanfattningsvis i Vaggeryd ser vi en mycket god tillgång till både bostadsnära park och friluftsområde i Södra parks östra del. Vattennära mötesplatser längs med Lagan kommer vid färdigställande även innebära att bostadsområdena öster om järnvägen får ännu bättre tillgång till grönområden.

Västra strand är den del av Vaggeryd där det saknas en bostadsnära park inom 200 meter från bostad eller friluftsområde inom 500 meter. Dock finns närhet till strövområde och stigar längs med Hjortsjön så tillgången till grönstråk är relativt god, men de saknar tydliga målpunkter eller sammanhängande spår/ rundor. En tydlig cykelväg från västra strand till Bäckalyckan, samt en bostadsnära park med hög tillgänglighet och med fokus på en bred målgrupp (ungdomar, barn äldre) skulle vara fördelaktigt för västra strand.

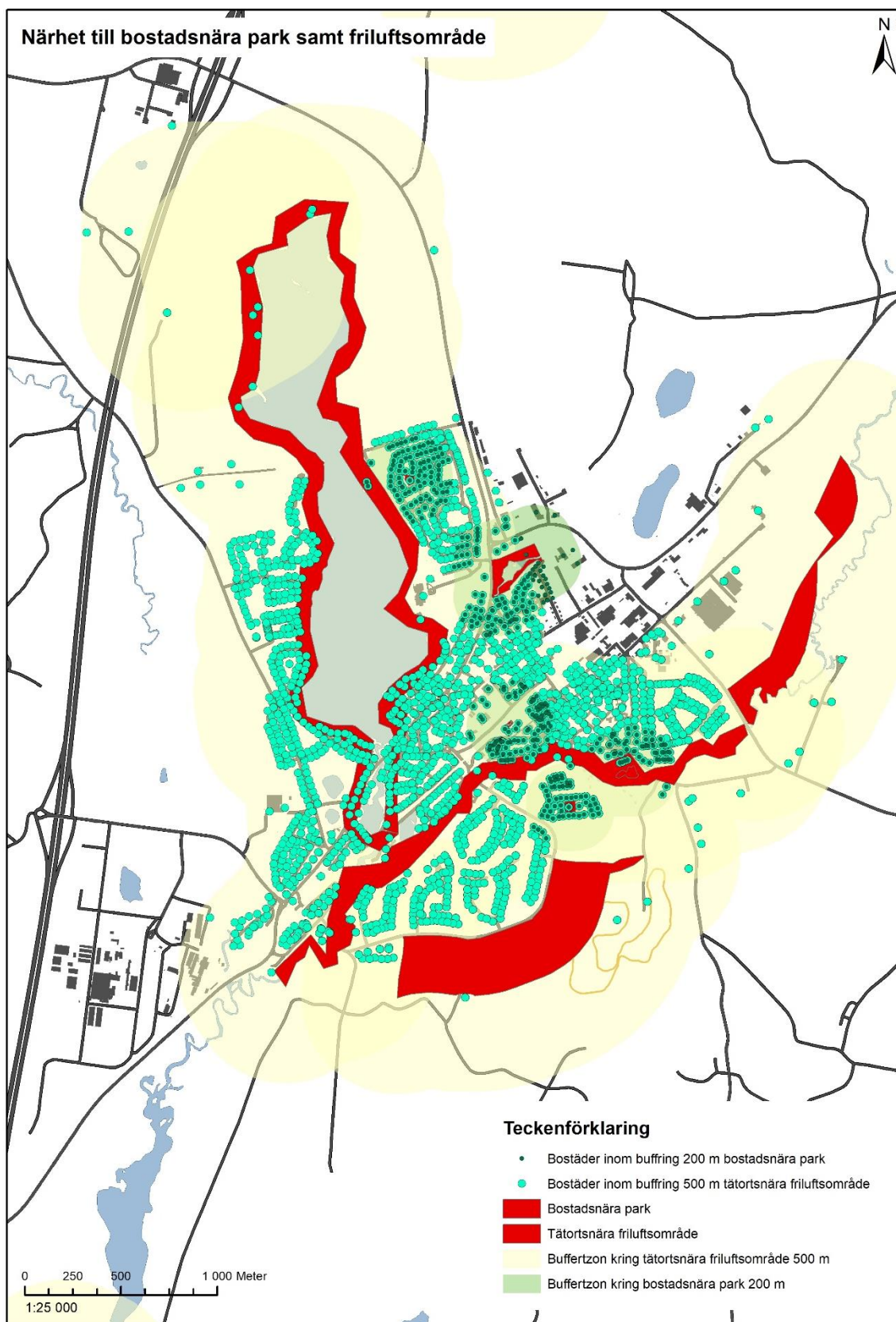
Närparken (*t.ex. en liten skyddad lekplats, kvarters-skogsdunge eller samlingsplats eller mindre gröning avsedd för sociala aktiviteter*), bör helst ligga inom 50 m från bostaden.

Lokalparken (*t.ex. ett mindre grönområde med funktioner för lek, motion, sociala interaktioner*) bör kunna nås inom 200 m från bostaden och utan att man behöver korsa trafikerade vägar.

Tätortsparken (*t.ex. ett större stråk anpassat för många samhällsinvånare, tätortsnära friluftsområden, ett sammanhängande stråk med stigar, motionsspår med tydliga rastplatser och målpunkter*) bör ligga inom 500 m från bostaden, dock inte längre bort än 800 m.

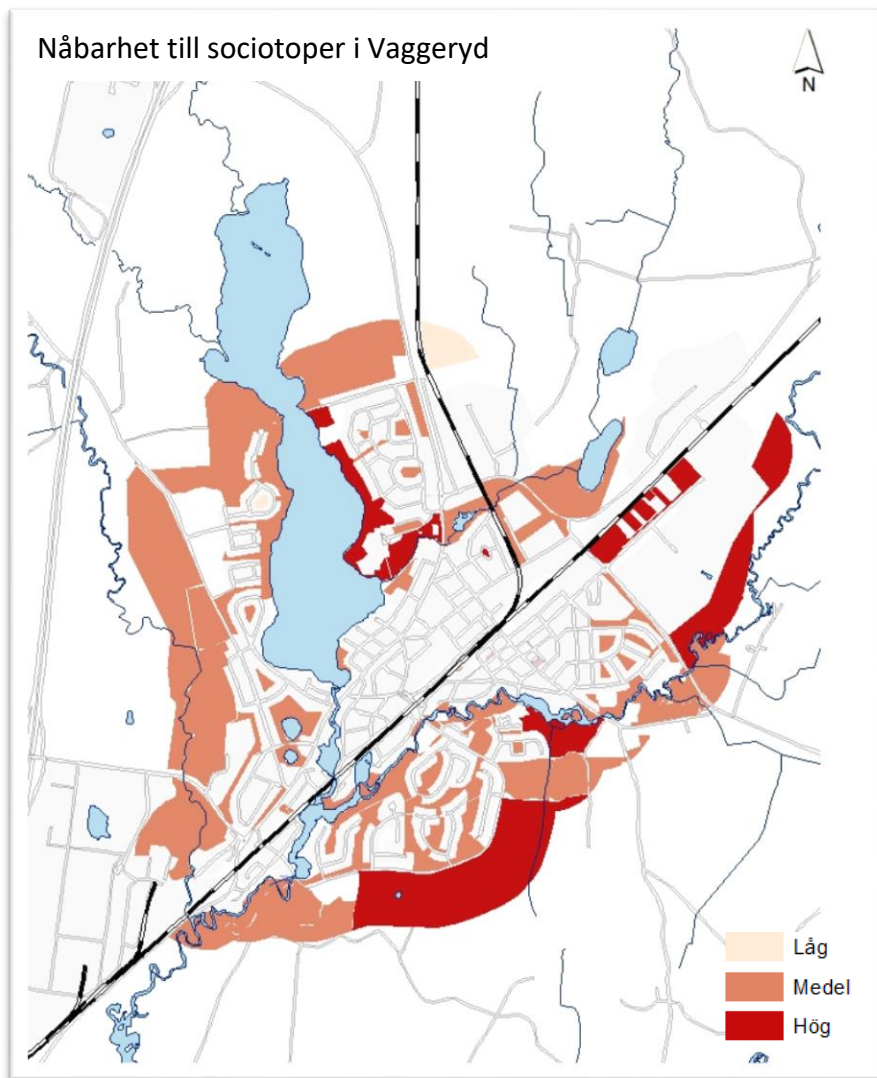
Källa: Bostadsnära natur - inspiration & vägledning, Boverket augusti 2007

Bostäder inom 200 meter från bostadsnära park eller inom 500 meter från tätortsnära friluftsområde

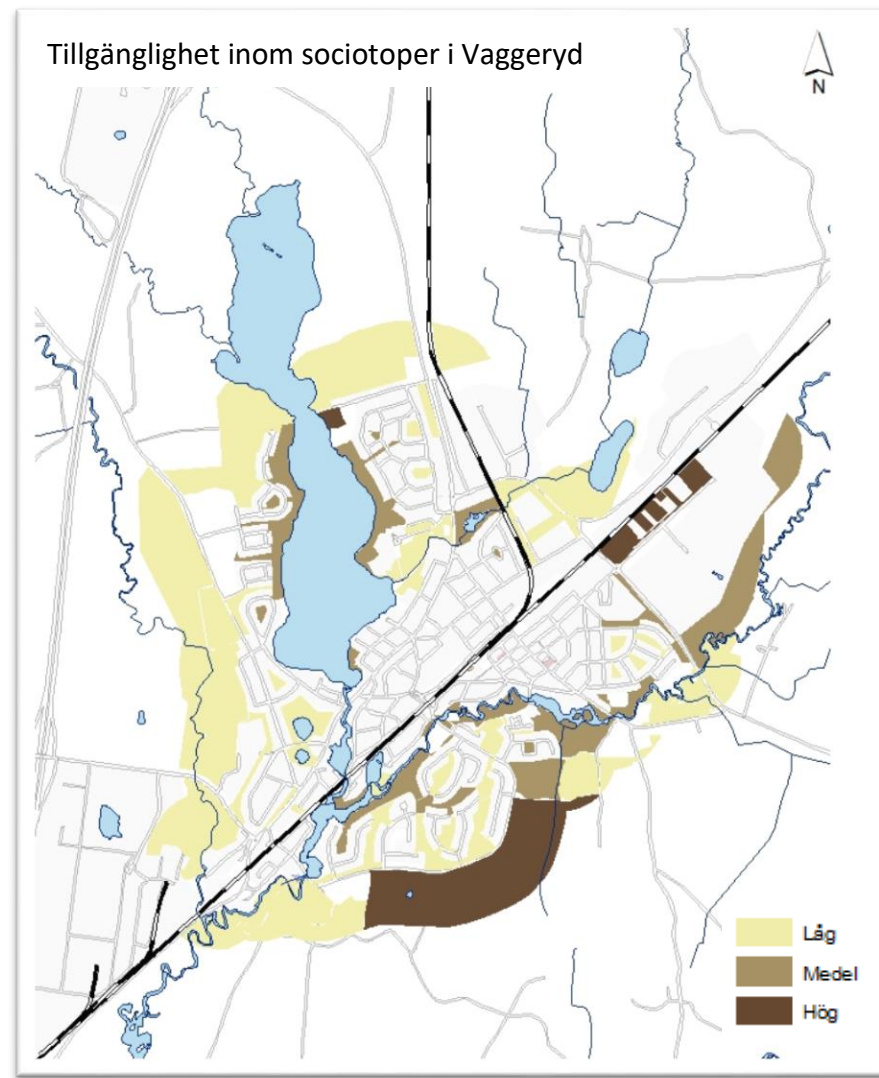

Figur 31: Kartan visar vilka bostäder som dels ligger inom 500 meter från ett friluftsområde (gul zon), samt vilka bostäder som ligger inom 200 meter från en mindre bostadsnära park (grön zon). Hjortsjöns strandstråk och Lagans stråk har lagts till efter remissen. Stråket längs Lagan har Vattennära mötesplatser på flera ställen längs med stråket, som kan jämföras med funktionerna för bostadsnära park. Hjortsjöns stråk har betydelse för det vardagliga friluftslivet.

Sociotopernas nåbarhet och tillgänglighet

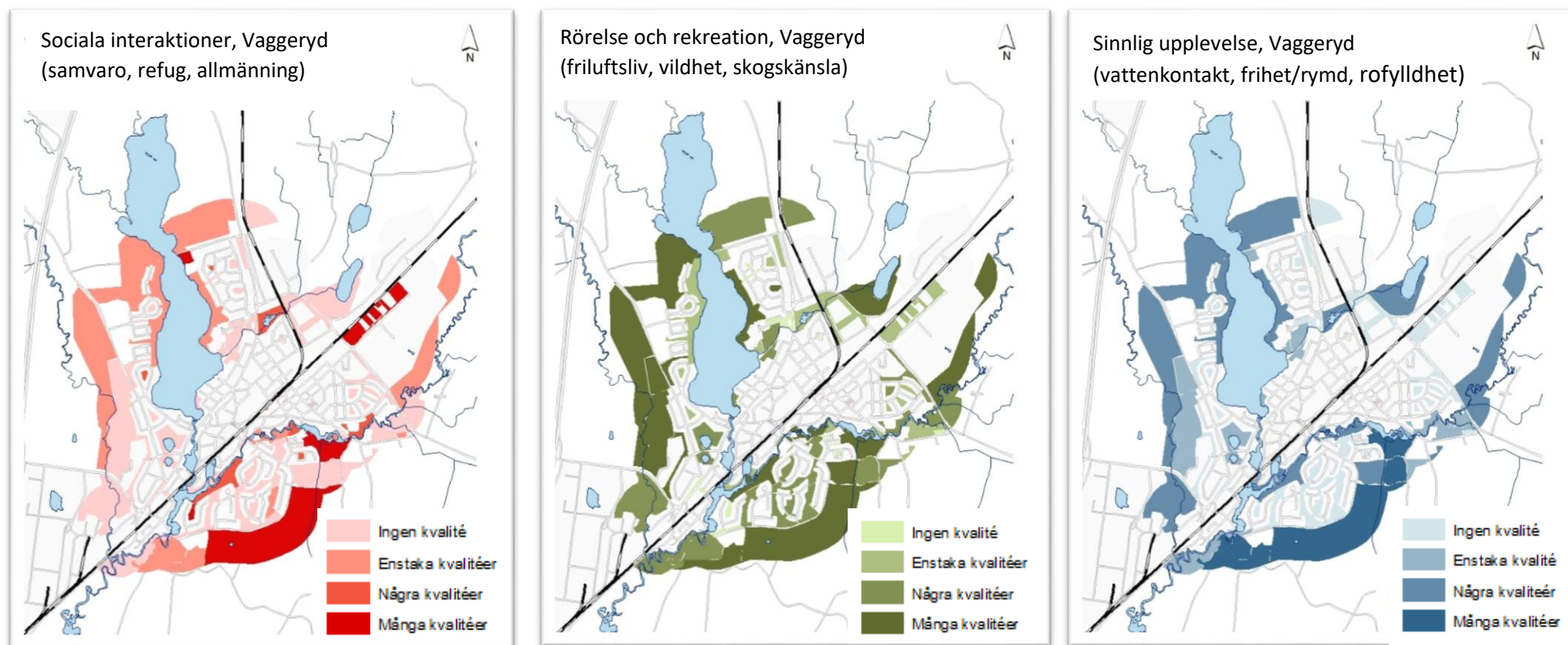

Figur 32: Kartan visar olika grad av nåbarhet till sociotoper i Vaggeryd.

Figur 33: Figuren visar tillgängligheten inom olika sociotoper i Vaggeryd.

Sociotopernas upplevelsekvallitéer

Figur 34: Figuren visar var det förekommer flest upplevelsekvallitéer för sociala interaktioner, rörelse och rekreation samt sinnlig upplevelse i Vaggeryd. Upplevelsevärden för vildhet, friluftsliv och skogskänsla är det främst de större naturområdena i utkanten av orten som kan erbjuda detta. Sociala interaktioner finns det främst möjlighet för vid Friluftsgården, Missionsparken, badplatsen och idrottsplatsen. Sinnlig upplevelse finns främst vid vattenmiljöerna och i friluftsområdena. Friluftsgården och Lagan har sammanlagt flest upplevelsekvallitéer i alla kategorierna.

Behov och utveckling

Föra in fler upplevelsekvantiteter i centrum

Vaggeryd har, trots att det är den största orten i kommunen, få ytor med parkmark inom den centrala tätorten. Den tätortsnära naturen och friluftsområdena har stor betydelse för invånarna på orten men ligger längre från centrum och gynnar främst boende i villaområden. Därmed behöver den gröna strukturen i de centrala delarna av orten stärkas med gröna oaser, likt Pumpsparken. Förslaget är framförallt relevant för att skapa förutsättningar för alla invånare, även de med svårigheter att ta sig ut, till daglig interaktion med gröna miljöer.

Satsa på tillgänglighet i de gröna stråken

Linnarbäckskilen, stråket runt Hjortsjön, stråket mäns med Lagan samt kopplingen mellan Hjortsjön och Lagan är de viktigaste gröna kilarna in i tätortsbebyggelsen. Tillgängligheten behöver öka i samtliga områden, samt att de lyfts och framhävs i tätortsbilden.

Spara friluftsområdena

Det finns flera utvecklingsförslag inom kategorin "spara" som berör de tätortsnära friluftsområdena. Exploateringstrycket är högt och framförallt Friluftsgårdens värden är i riskzonen att försvagas kraftigt de kommande åren. Området är viktigt för en bred målgrupp och har många kvaliteter kopplat till rörelse, rekreation och sinnlig upplevelse och bör sparas ur ett folkhälsoperspektiv.

Utveckling av de kulturella ekosystemtjänsterna i Skillingaryd

Stärka

- Stärk utemiljöer vid Hjortsjöskolan
- Stärk utemiljöer vid Slättens förskola
- Stärk tillgängligheten till allmän platsmark
- Fortsätt utveckla vattennära mötesplatser
- Stärk Bäckalyckan
- Stärk stråket mellan Västra strand och Bäckalyckan
- Stärk Furugårdens utemiljöer
- Friluftsgården och dess anläggningar stärks

Skapa

- Sammanhängande stråk runt Hjortsjön
- Skapa kulturell aktivitetsplats
- Skapa gröna oaser i centrala Vaggeryd för de som inte kan ta sig ut till friluftsområdena.

Spara

- Spara Bäckalyckan
- Spara Friluftsgården

